

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۰۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۱۰

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های

نظام آموزش شهروندی

حامد اخوان^۱، محمود صفری^۲ و معصومه اولادیان^۳

چکیده

پژوهش حاضر به منظور ارائه مدلی جهت اداره شهرهای هوشمند آینده با استفاده از شناسایی مؤلفه‌های نظام آموزشی می‌باشد. روش این تحقیق از نظر هدف کاربردی است و به روش اکتشافی انجام شده است. نحوه گردآوری داده‌ها به روش آمیخته (کیفی و کمی) صورت گرفته است و ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه با خبرگان یا انجام مصاحبه‌های تخصصی به روش دلفی و پرسشنامه می‌باشد. سپس از طریق اجرای پرسشنامه، تحلیل داده‌ها در بخش کیفی به روش کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) و در بخش کمی تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده به دو روش توصیفی و استنباطی از طریق نرم‌افزار SPSS و Smart PLS انجام شد. در این تحقیق برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی، جدول توزیع فراوانی، ترسیم نمودارها و همچنین توصیف ویژگی‌های پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه استفاده گردید و در تحلیل استنباطی به روش تحلیل عاملی، به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد. نتایج نشان داد مؤلفه‌های شناسایی شده نظام آموزش شهروندی: نوع دوستی، وجدان کاری، جوانمردی، رفتار مدنی، ادب و ملاحظه، قانون‌گرایی، روحیه مشارکت‌جویی، مسؤلیت‌پذیری، اعتماد به نفس، رفتار اجتماعی - سیاسی، رفتار مبتنی بر آموزه‌های دینی و ملی، محیط زیست و توسعه پایدار و در نهایت حکمرانی هوشمند با شاخص‌های آنها، تحت عنوان ابعاد و مؤلفه‌های مدل نظام آموزش شهروندی که در اداره شهرهای هوشمند آینده تأثیرگذاری بیشتری دارند مورد پذیرش قرار گرفتند. از جمع‌بندی در خصوص مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده با رویکرد مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی عوامل، ابعاد و مؤلفه‌های مدل نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران، ۵ عامل، با اولویت بالا مطرح گردید. این عوامل عبارتند از: اولویت اول: مؤلفه ادب و ملاحظه؛ اولویت دوم: مؤلفه روحیه مشارکت‌جویی؛ اولویت سوم: مؤلفه قانون‌گرایی؛ اولویت چهارم: مؤلفه رفتار مدنی و اولویت پنجم: مؤلفه مسؤلیت‌پذیری. شاخص‌های برازش الگو در تحلیل عاملی، برازش الگو را تأیید می‌نمایند. کلیدواژگان: شهر هوشمند، توسعه پایدار شهری، شهر آینده، آموزش و تربیت شهروندی، آموزش حقوق شهروندی، تربیت شهروندی جهانی

^۱ دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند ایران.

^۲ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند، گروه مدیریت آموزشی، ایران. (نویسنده مسؤل)

safari@damavandiau.ac.ir

^۳ استادیار، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند، گروه مدیریت آموزشی، ایران.

Designing the management model of future smart cities based on the components of the citizenship education system

The method of this research is practical in terms of purpose and it was done in an exploratory way. The method of data collection is a mixed method (qualitative and quantitative) and the tools of data collection are interviews with experts by conducting specialized interviews using the Delphi method, and a questionnaire. Then, through the implementation of the questionnaire, data analysis was done in the qualitative part by coding method (open, axial and selective) and in the quantitative part, the collected data was analyzed in two descriptive and inferential methods through SPSS and Smart PLS software, and the data was analyzed in the inferential analysis using the factor analysis method. (Exploratory factor analysis/Confirmatory factor analysis) The results showed the identified components of the citizenship education system: altruism, work conscience, chivalry, civil behavior, politeness and consideration, rule of law, cooperative spirit, responsibility, self-confidence, socio-political behavior, behavior based on religious and national teachings, environment. and sustainable development and finally smart governance with their indicators were accepted under the title of dimensions and components of the citizen education system model that have more influence in the management of future smart cities. five factors were proposed with high priority. These factors are: first priority: politeness and consideration component; Second priority: the spirit of participation component; Third priority: legalism component; The fourth priority: the civil behavior component and the fifth priority: the responsibility component. Model fit indices in factor analysis confirm the model fit.

Keyword: Smart City, Sustainable urban development, Future Cities, Education & Citizenship Education and Education of citizenship rights, Global citizenship education

مقدمه

آموزش شهروندی از ارکان اساسی زندگی اجتماعی در عصر حاضر است و یکی از پایه‌های توسعه پایدار شهری محسوب می‌شود. مهم‌ترین دغدغه‌ای که توجه صاحب نظران و برنامه‌ریزان شهری را به سوی مفهوم توسعه پایدار شهری جلب نموده، واقعیت رشد شتابان شهرنشینی در جهان امروز و تداوم آن در آینده از یک سو و رشد حیرت‌آور کلانشهرها و پیامدهای زیانبار آن برای ساکنین این مناطق می‌باشد. (راهنمایی و پورموسوی، ۱۳۸۵: ۱۷۷) این شهر نشینی فزاینده و بروز مشکلات متعدد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و ناکارآمدی روش‌های مدیریت و کنترل توسعه شهری برای رفع مشکلات و تنگناهای مذکور، همه عواملی است که سبب پیدایش شهرهای نابسامان و ناپایدار شده است. (حسینی و همکاران، ۱۳۹۲: ۴۶)

شهرهای هوشمند آینده شهری ۲۴ ساعته می‌باشد که امور شهر در تمام شبانه‌روز در آن جریان دارد. ارائه خدمات با سرعت و کارایی بالا در شهر همزمان با کاهش هزینه‌ها، ترافیک و آلودگی هوا و ... قابل اجرا می‌باشد. شهری با قابلیت‌های کار از راه دور، خرید از راه دور، بانکداری از دور و آموزش و درمان از دور نمونه‌های مشخصی هستند که به داشتن زندگی بهتر برای شهروندان و صرفه‌جویی در وقت آنها منجر می‌شود. شهر هوشمند مکانی مستعد برای پشرفت و توسعه می‌باشد. (بهمن‌آبادی و عباسیان‌آرانی، ۱۳۹۷، ۱۷)

البته افزایش شهرنشینی، رشد جمعیت و چالش‌های دیگر فشاری سنگین بر برنامه‌ریزان و محققان سراسر جهان در خصوص تفکر درباره شهرهای هوشمند آینده وارد می‌کند. در واقع اگر بخواهیم در توسعه شهرهای امروزی، پاسخگوی احتیاجات باشیم و سهم نسل‌های آینده از منابع را در نظر بگیریم، باید اداره خردمندان شهرها را بر پایه افزایش سطح آگاهانه شهروندان تعریف و برنامه‌ریزی کنیم. این تلقی از مدیریت شهری نیازمند گسترش امکانات و فرصت‌های توانمندسازی و آموزش برای شهروندان است. به بیان دیگر هنگامی می‌توان امیدوار بود که شهروندان به حقوق و مسؤولیت‌های خود وقوف یافته‌اند و به رعایت مناسبات اجتماعی می‌پردازند که به طرق مختلف از آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم در مدیریت شهری بهره‌مند شده باشند. در سال‌های اخیر، آموزش و توانمندسازی شهروندان از طریق رسانه برای ارتقای دانش، تقویت مهارت‌ها، کسب عادت‌های صحیح زندگی اجتماعی و بروز رفتارهای مطلوب شهروندی به ویژه در راه بهره‌گیری مناسب از امکانات شهری از جمله مهم‌ترین ضرورت‌های مدیریت‌های کلان شهرها قلمداد می‌شود. اعتقاد مدیران امور شهری بر آنست که این آموزش‌ها رضایت‌مندی، سلامت، نشاط، امید به زندگی بهتر و رغبت‌های گسترش روابط اجتماعی حسنه را در ساکنان شهرها به طور قابل توجهی افزایش می‌دهد. (کردستانی

۱۰۰ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

و همکاران، ۱۳۹۰، ۸۶) به نظر می‌رسد مبنای موجود برای انتخاب موضوعات و طراحی مدل مدیریت شهری بر مبنای برنامه‌های آموزشی از نظامی منسجم با هدف‌گذاری منطبق با اهداف و وضعیت موجود خدمت‌رسانی مدیریت شهری تبعیت نمی‌کند. همچنین زمینه‌سازی‌ها، امکان‌سنجی‌ها و مقدمات ناکافی برای طراحی و اجرای این برنامه‌ها و در اختیار نداشتن فرایندی جامع حاوی همه ابعاد و استانداردهای معتبر و قابل قبول تا حدود زیادی سبب پدید آمدن نقیصه‌های موجود است. بر این اساس ما نیازمند نظام جامع و منسجم مدیریت شهری بر مبنای آموزش‌های شهروندی که بر بهبود مناسبات اجتماعی، پذیرش نقش و در نتیجه بهبود ایفای نقش شهروندی مؤثر است، می‌باشیم. لذا نظام مدیریت شهری می‌بایست با برنامه‌ریزی ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای شهرهای هوشمند آینده جهت آگاه‌سازی عمومی و ایجاد و ارتقای فرهنگ شهرنشینی، گسترش شهروندمداری و آموزش مهارت‌های لازم به شهروندان شهرهای آینده در زمینه‌های مختلف، کارکرد و فعالیت‌های آموزشی و فرهنگی داشته باشد.

شهر هوشمند و مفاهیم آن

مطالعات متعدد درباره معنای شهرهای هوشمند از چشم‌انداز فناوری و زیرساختار اطلاعات بحث کرده‌اند مانند هریسون که شهرهای هوشمند را «شهرهای ابزارمند، متصل و باهوش» شناسایی کرد که در آن این شهرها توانایی تلفیق داده‌های زنده با فناوری اطلاعات از طریق سکوی محاسبه‌کننده را دارند که همه خدمات شهر را به یکدیگر متصل می‌کند و برقراری ارتباط بین آنها را تسهیل می‌کند. (هریسون و همکاران، ۲۰۱۰) قبل از بررسی جزئیات یک شهر هوشمند به عنوان یک نوآوری ما نیازمند درک عناصر مفهومی اصلی آن هستیم. در واقع گام اول برای ایجاد شهر هوشمند، درک مفهوم آن است. (عسگری، ۱۳۹۷، ۲۲)

شهر هوشمند نه تنها یک مفهوم تکنولوژیکی، بلکه توسعه واحد اجتماعی و اقتصادی می‌باشد.

شهر هوشمند سیستم محور نیست، بلکه سیستم‌گراست.

شهر هوشمند تنها یک پدیده شهری نیست، بلکه یک جنبش ملی و یا جهانی است.

شهر هوشمند یک مفهوم تک‌بخشی نیست، بلکه چند بخشی است.

شهر هوشمند انقلاب نیست، بلکه تکامل است.

شهر هوشمند جایگزین ساختارهای فیزیکی نیست، بلکه هماهنگی بین دنیای واقعی و دنیای مجازی است.

بسیاری از شهرهای بزرگ جهان از جمله سئول، نیویورک، توکیو، شانگهای، آمستردام، قاهره و دبی ضرورت داشتن شهرهایی هوشمند را احساس کرده و پروژه‌های شهر هوشمند را آغاز کرده‌اند. با در نظر گرفتن نوآوری‌های امروزی بسیار محتمل است که در آینده‌ای بسیار نزدیک شهرهای هوشمند

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۰۱

به صورت کامل عملیاتی شوند که قطعاً استراتژی‌های خیلی خوبی برای توسعه شهرها محسوب خواهند شد.

بهترین رویکردی که می‌توان برای حل بحران افزایش شهرنشینی و مدیریت بهتر شهرها اتخاذ کرد حرکت به سمت داشتن شهرهایی هوشمند می‌باشد. «شهر هوشمند شهری است شهروند محور که در آن از فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت بهره‌وری بهتر از منابع و امکانات موجود، بالابردن کیفیت زندگی شهروندان و حرکت به سمت توسعه پایدار شهری استفاده می‌شود» (بهمن‌آبادی و عباسیان‌آرانی، ۱۳۹۷، ۱۵)

یکی از بهترین شفاف‌سازی‌ها و تقسیم‌بندی‌ها در اجزای شهر هوشمند را آپو و همکارانش انجام داده‌اند، آنطور که آنها چارچوب‌های هاچیسون و گیفینگر را ترکیب کرده‌اند و یک چارچوب مرکب را برای نشان دادن راهبرد و رویکردهای مورد استفاده شهرهای هوشمند برای تقویت بوم‌سازگان‌های همکاری ساخته‌اند که می‌تواند هم استانداردهای زندگی منتهی به یک کیفیت بالاتر زندگی و هم قابلیت رقابت فضاهای شهری را بهبود بخشد (حمل و نقل هوشمند، محیط زیست هوشمند، مردم هوشمند، اقتصاد هوشمند، مدیریت هوشمند و زندگی هوشمند). (راشا‌ای. موسا، ۲۰۲۲، یک چشم انداز جدید برای شهر آینده در خاورمیانه، ۱۸۵-۲۰۵)

ویژگی‌های اصلی شهر هوشمند

شهر هوشمند (Smart City) به شهری گفته می‌شود که بر اساس آخرین نظریه‌های تکامل یافته مدیریت شهری بر پایه فناوری اطلاعات و ارتباطات، داری هفت معیار اصلی ذیل باشد:

حکروایی هوشمند ۱

شهروند هوشمند ۲

محیط زندگی هوشمند ۳

محل زندگی هوشمند ۴

اقتصاد هوشمند ۵

-
۱. Smart Governance
 ۲. Smart Citizen
 ۳. Smart Environment
 ۴. Smart Home
 ۵. Smart Economy

حمل و نقل هوشمند ۱

انرژی هوشمند ۲

شهر هوشمند یک منطقه شهری است که از انواع مختلف سنسورهای الکترونیکی برای جمع‌آوری اطلاعات و تحلیل آنها استفاده می‌کند، که این اطلاعات برای مدیریت دارایی‌ها و منابع شهری کارآمد است. این پروسه، شامل اطلاعات جمع‌آوری شده از شهروندان، دستگاه‌ها و منابع شهری است که پردازش و تجزیه و تحلیل می‌شود تا به نظارت و مدیریت ترافیک و حمل و نقل، سیستم نیروگاه آب، شبکه‌های دفع زباله و پسماند، مدیریت قانون اجرای سیستم‌های اطلاعاتی در مدارس و کتابخانه‌ها و بیمارستان‌ها و دیگر خدمات اجتماعی کمک کند. اینترنت اشیا به همه شهرها در سراسر جهان وعده می‌دهد که آنها را در مسیر سریع تبدیل شدن به شهر هوشمند قرار دهد، اما این هدف هنوز به طور کامل محقق نشده است. تکامل اینترنت اشیا شامل ۳ مرحله مجزا است:

مرحله اول: اشیاء فیزیکی دسترسی به اطلاعات دیجیتالی را آسان کند.

مرحله دوم: اشیاء فیزیکی جهت دریافت و انتقال اطلاعات مربوطه به سنسورهای دیجیتالی مجهز شوند.

مرحله سوم: اشیاء فیزیکی خواصی دیجیتالی را دریافت می‌کنند که باعث می‌شود از حالت جسم فیزیکی خارج شوند. (عسگری، ۱۳۹۷، ۲۲-۲۴)

ایجاد یک شهر زیست‌پذیر و قابل زندگی ایجاب می‌کند که شهر هوشمند را عمیق‌تر و بیشتر بشناسیم. یکی از راه‌هایی که می‌توان توسط آن شهر هوشمند را درک کرد توجه به آیت‌های زندگی پایدار و قابل زیست می‌باشد. البته شهر هوشمند با شهر پایدار و زیست‌پذیر متفاوت می‌باشد و این تفاوت در استفاده از بستر فناوری اطلاعات و ارتباطات در روند ایجاد شهر هوشمند خود را نشان می‌دهد. (مریدیان پیردوستی، ۱۳۹۷، ۵۴) طبق برآوردهای به عمل آمده در سال ۲۰۴۵ میلادی حدود ۳ درصد اشتغال کشور در بخش کشاورزی، ۴ درصد در بخش صنعت و ۹۳ درصد در بخش خدمات خواهد بود و یکی از مهمترین و بهترین راه‌ها جهت بالابردن کیفیت و تنوع در ارائه خدمات، استفاده از فناوری اطلاعات در ارائه خدمات یا به اصطلاح شهر هوشمند می‌باشد. در این مسیر توجه به زیرساخت‌های کشورهای بسیار ضروری می‌باشد. عدم توجه به زیرساخت‌های فنی موجود به عنوان

۱. Smart Mobility

۲. Smart Energy

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۰۳

زیرساخت اصلی کشور، تمام سرمایه‌گذاری‌ها در این زمینه را بلااستفاده خواهد کرد. (کادول، ۱، ۲۰۱۸، ۲۰۱)

شهر هوشمند در ایران و چالش‌های تحقق آن: فقدان آگاهی و نگرش مدیران عالی

متأسفانه هنوز بسیاری از مدیران ارشد مدیریت شهرها در کشور به دلایل مختلف دیدگاه بلندمدت و جامع برای مدیریت شهرهای تحت مدیریت خود ندارند و امور روزمره و دست و پا گیر اداری مانع از بروز خلاقیت و توجه آنان به برنامه‌های بلندمدتی مانند هوشمندسازی شهرها شده است. ما برای تحقق شهر هوشمند نیازمند مدیران هوشمندی هستیم که هوشمندی شهر را درک کنند و اگر اینطور نباشد پروژه شهر هوشمند یا شروع نمی‌شود یا با سرعت بسیار کم انجام می‌گیرد.

عدم وجود یک سازمان مسؤل به منظور برنامه‌ریزی و اجرای پروژه شهر هوشمند هوشمندسازی در شهرها با چالش‌هایی روبرو است که اصلی‌ترین و مهم‌ترین چالشی که وجود دارد، تصمیم‌گیری برای هوشمندسازی است که با کندی پیش می‌رود. اگر شهرداری همه خدمات را هم الکترونیکی کند اما هماهنگی و همکاری دستگاه‌های اجرایی وجود نداشته باشد، شهر هوشمند محقق نخواهد شد و فراهم کردن ویژگی‌های شهر هوشمند یا ساخت شهر هوشمند (هوشمندسازی) مستلزم تغییر در ساختارهای نهادی و مدیریتی است و در این زمینه هم ضرورت تعامل دولت با بخش خصوصی و جامعه مدنی احساس می‌شود.

فقدان زیرساخت‌های مناسب

یکی از شروط اولیه و بدیهی برای تحقق شهرهای هوشمند تحقق زیرساخت‌های آن می‌باشد. در رابطه با مدیریت فضای مجازی و سایت‌ها هیچ لیست رسمی از سایت‌های اینترنتی وجود ندارد که مشخص‌کننده سایت‌های خدمات‌دهنده دولتی باشد. مطابق آمارهایی که در وب سایت‌های این مؤسسات وجود دارد، شماره بازدیدکنندگان از بسیاری از سایت‌های علمی و آموزشی، بسیار پایین است. همچنین اکثر سایت‌های موجود، ارتباطی با سازمان‌های وابسته به خود ندارند. وبسایت‌های موجود، از هیچ استاندارد خاصی پیروی نمی‌کنند و کاربران آنها در برخی موارد مجبور به دریافت کردن مرورگرهای مختلف هستند تا بتوانند از این سایت‌ها استفاده کنند. (شیرمحمدلو، ۱۳۹۷، ۱۴۱ - ۱۴۳) سن و سال شهروندان در نیازهای آنان و انتظارات آنان از شهر و خدمات ارائه شده در آن تفاوت‌های اساسی و فاحشی دارد که باید در برنامه‌ریزی برای هوشمند کردن شهروندان مورد توجه

۱۰۴ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهر هوشمند قرار گیرد. هرچه قدر این آشنایی بیشتر و عمیق‌تر باشد برنامه‌ریزی و اتخاذ سیاست‌ها نیز با موفقیت بیشتری همراه خواهد بود. (کریم‌زاده، ۱۳۹۶، ۱۶)

شهر پایدار و توسعه پایدار

شهر پایدار شهری است که حافظ و ارتقا دهنده رفاه اهالی چه در بلندمدت و چه در دوره متوسط باشد که در ضمن بالاترین کیفیت زندگی از آن بدست می‌آید. توسعه پایدار به مفهوم حرکت بر محور انسان - محیط است و توسعه امکانات اقتصادی با توجه به ملاحظات محیطی و عدالت اجتماعی را مورد توجه قرار می‌دهد. توسعه پایدار پس از مشکلات ایجاد شده از توسعه صرفاً اقتصادی پس از جنگ جهانی مطرح گردید. توسعه پایدار به مفهوم حرکت بر محور انسان - محیط است و توسعه امکانات اقتصادی با توجه به ملاحظات محیطی و عدالت اجتماعی را مورد توجه قرار می‌دهد. با توسعه روزانه شهری شدن زندگی بشر مفاهیم مربوط به توسعه پایدار به این حیطة وارد گردید و توسعه پایدار شهر محصول نگاه‌های جدید به عدالت اجتماعی، فضایی و محیطی نسبت به شهر است. بنابراین تراکم عجیب و بی‌سابقه جمعیت و نیاز عمومی به جذب منابع اساسی منجر به بهره‌برداری‌های غیرطبیعی از منابع محلی و استثمار منابع همسایگی خواهد شد. آثار این توسعه با پسماندهای غیرقابل پیش‌بینی بجای مانده از شهرها ادامه داشته و آلودگی‌ها و بیماری‌ها و گونه‌های زندگی حاشیه‌ای جدید، محصول این توسعه خواهد بود. (عسگری، ۱۳۹۷، ۱۲-۶)

شهر آینده

شهرهای آینده، شهرهای اطلاعات، شهرهای بزرگ داده‌ها، شهرهای فناوری، شهرهای محیط زیست پسند، شهرهای پایدار، شهرهای تاب‌آور، شهرهای هوشمند و شهرهای قابل زندگی شهرهایی هستند که در آنها درک و مدیریت منابع شهری امکان یک مدیریت خودکار و یا نیمه‌خودکار، کارآمد، پایدار و پویای این منابع را در سطوح مختلف فراهم می‌کند به شکلی که بهتر در خدمت ساکنان کنونی و نسل‌های آینده باشد. منابع شهری شامل اشیای فیزیکی و روابط غیرفیزیکی مذکور در بالا و فعالیت‌های بسیاری است که در یک شهر و خود ساکنان شهر رخ می‌دهد. بنابراین، امکان شناسایی پنج ویژگی یا معیار شهرهای آینده: منبع داده‌ها و گردآوری آنها، سطح و سرعت اتوماسیون، تصمیم‌گیری و بکارگیری، نوع و سطح پایداری و گستره زمانی یا چارچوب زمانی وجود دارد. شهر هوشمند با همه نقاط مثبت (نوآوری‌ها، فناوری‌ها، آسایش و غیره) و نقاط منفی (آسیب‌های جدی به روح بشریت، اخلاق، انسانیت و غیره)، که برای جهان به ارمغان آورده است، بشر را با یک چالش بزرگ روبرو خواهد کرد. لذا بشر در برابر شهر هوشمند شهرهای آینده را تصویر می‌کند؛ با رفع همه

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۰۵

نقاط ضعف شهر هوشمند و یادآوری انسان بودن و روح گستری بشریت و زندگی حقیقی انسان‌ها در سراسر جهان.

عموماً، شهرهای آینده شهرهایی هستند که در آنها درک و مدیریت منابع شهری امکان یک مدیریت خودکار و یا نیمه خودکار، کارآمد، پایدار و پویای این منابع را در سطوح مختلف فراهم می‌کند؛ به شکلی که بهتر در خدمت ساکنان کنونی و نسل‌های آینده باشد. منابع شهری شامل اشیای فیزیکی و روابط غیرفیزیکی مذکور در بالا و فعالیت‌های بسیاری است که در یک شهر و خود ساکنان شهر رخ می‌دهد. (حسن کاهچی و حوسین علی، ۲۰۲۲، ۸۰۵-۸۱۶)

آموزش شهروندی، حقوق شهروندی، رفتار شهروندی و تربیت شهروند جهانی

هر جامعه در هر دوره زمانی موافق مقتضیات خود از انسان‌هایی که عضو آن هستند مطالبات معینی دارد که از ذات زندگی اجتماعی سرچشمه می‌گیرد. لذا در پرتو مجموعه فعالیت‌های هدفمند و سنجیده جامعه سعی بر آن دارد که فرد موردپسند خود را به عنوان شهروندان امروز و فردا مجهز به مهارت‌هایی نماید که او بتواند در عرصه زندگی فردی، اجتماعی، اقتصادی و فنی نقش مؤثری ایفا کند. او سپس به تحلیل و معرفی مجموعه فعالیت‌هایی که تربیت شهروندان در دو نوع جامعه (جامعه فلاحتی و جامعه صنعتی) معمول است، می‌پردازد و بر این باور است این دو نوع جامعه بنابر مختصات عمومی خود خواستار دو نوع انسان آرمانی می‌باشند و برای پروردن نوع مطلوب شهروندان خویش باید از نظام فلسفی، اخلاقی و اندیشه‌های تربیتی متفاوتی بهره گیرند. (آریان پور، ۱۳۸۵، ۱۲)

آموزش شهروندی عامل مهمی در نهادینه شدن حقوق شهروندی است. آموزش شهروندی منجر به تحکیم و تقویت نظام ارزشی مهارت‌های شهروندی در جهت استحکام دموکراسی و مشارکت پایدار شهروندان می‌گردد. این مؤلفه ضامن بقاء و تداوم حیات اجتماعی و میزان توسعه همه جانبه جوامع صنعتی و رو به پیشرفت است. چنین تربیتی از همان آغاز طفولیت نوعی اعتماد به نفس و رفتارهای مسؤانه را از نظر اجتماعی و اخلاقی به وجود می‌آورد. (سید هادی موسوی، ۱۳۹۶، ۸۳)

سامرز، بحث ضرورت نیاز به تعلیم و تربیت شهروندی را از دیدگاهی دیگری مدنظر قرار داده و استدلال می‌کند، "به منظور ایجاد و حفظ و جوامع دموکراتیک سالم، شهرها به افرادی نیاز دارند که دارای تمایلات شهروندی بوده و قادر باشند تا با درک اختلافات ارزشی، اعتقادی و فرهنگی در تصمیم‌گیری‌های جامعه به قصد اصلاح امور، مشارکت کنند. این مهم، از طریق جریانات تعلیم و تربیت شهروندی ظهور پیدا می‌کند". (فتحی و اجارگاه، واحد چوکده، ۱۳۹۸، ۱۲۸)

۱۰۶ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

هک ۱ (۲۰۰۳) بر مبنای دیدگاه‌های شهروندی سیرز و هاگز ۲ (۱۹۹۶) و گیلبرت ۳ (۱۹۹۶)، رویکردهایی را در زمینه تربیت شهروندی توصیف کرده است که هر یک دارای مفروضات و برداشت‌های متفاوتی در خصوص نوع دانش، نگرش، مهارت‌ها و راهبردهای یاددهی - یادگیری ضروری برای تربیت شهروندی است:

تربیت شهروندی به عنوان وضعیتی قانونی ۴

تربیت شهروندی به عنوان هویتی دموکراتیک ۵

تربیت شهروندی به عنوان فعالیتی عمومی ۶

تربیت شهروندی به عنوان مشارکت دموکراتیک ۷

دراکر ۸ معتقد است که مفهوم تربیت شهروندی بیانگر مطالب زیر می‌باشد:

توانایی کارکردن با دیگران به صورت همکاری و پذیرفتن مسؤلیت در نقش یا وظیفه واگذار شده به آنها

توانایی درک، پذیرش و تحمل تفاوت‌های فرهنگی

توانایی تفکر انتقادی و سازمان‌یافته

تمایل به حل تعارضات خود با دیگران به روش‌های مسالمت‌آمیز

تمایل به حساس شدن حقوق بشر و دفاع از آن

تمایل به توانایی مشارکت در فعالیت‌های سیاسی در سطح محلی، ملی و بین‌المللی

به نظر، یک هدف کلی برای تعلیم و تربیت شهروندی وجود دارد و آن عبارت است از: پرورش شهروندان خوب

این هدف کلی قابلیت تبدیل به اهداف جزئی را دارا می‌باشد، اما آن مستلزم کسب شناخت از مفهوم شهروند خوب و همچنین مؤلفه‌های شهروندی است. به عبارت دیگر در گام نخست باید دست

۱. Heck

۲. Sirse & Hogs

۳. Gilbert

۴. Citizenship Education as Legal Status

۵. Citizenship Education Democratic Identity

۶. Citizenship Education as Public Practice

۷. Citizenship Education as Democratic Participation

۸. Deraker

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۰۷

اندرکاران تعلیم و تربیت شهروندی بدانند شهروند خوب کیست و مؤلفه‌های شهروندی و بالطبع تربیت شهروندی کدام است. (فتحی واجارگاه، واحد چوکده، ۱۳۹۸، ۱۲۹)

آموزش و حقوق شهروندی

آموزش حقوق شهروندی به طور غیررسمی در خانه یا محل کار یا کارگاه‌های آموزشی و یا به طور رسمی در دروس مدارس ابتدایی به شهروندان آموخته می‌شود. آنان از این طریق به شهروندان فعال، آگاه و مسئول تبدیل می‌شوند. در کشورهای توسعه یافته، مفاهیم شهروندی از دوران کودکی تا نوجوانی آموزش داده می‌شود و دولت نیز آموزش‌های لازم را در اختیار والدین و آموزگاران قرار می‌دهد. در انگلستان از سال ۲۰۰۲ میلادی، آموزش شهروندی و آشنایی با آن به طور رسمی در برنامه درسی مدارس از سنین ۱۱ تا ۱۶ سالگی قرار گرفت. اهداف این آموزش بدین قرار است: (خورشیدی، ۱۳۸۹ به نقل از ساعی، ۱۳۹۱، ۱۰)

آشنایی با حقوق و مسؤلیت‌های شهروندی

بحث و بررسی درباره سرفصل‌ها و موضوعات مهم شهروندی
فهم و شناخت جامعه و آشنایی با فعالیت‌های اجتماعی
مشارکت فعال در یک برنامه اجتماعی یا گروهی
جهانی‌شدن، آموزش و پرورش و تربیت شهروندی جهانی

شهروندی جهانی به مسائل و موضوعاتی که فراسوی مرزهای کنونی دولت - ملت‌ها است تأکید دارد. اما در ضمن در چهارچوب دولت - ملت‌ها اعمال می‌شود. شهروندان در کشورهای مختلف به دلیل مسائل مختلف اقتصادی، سیاسی، تکنولوژیکی و بوم‌شناختی با شهروندان سایر ملل در ارتباط مداوم‌اند. از این‌رو برنامه‌های درسی مدارس باید فرصت‌هایی را فراهم کنند تا دانش‌آموزان بتوانند شناخت بهتری از مردمان و فرهنگ سایر کشورها به دست آورند. بنابراین آموزش و پرورش کلید افزایش تفاهم بین ملت‌هاست. (موسسه آموزش بین الملل، ۲۰۰۱؛ به نقل از اسمیت و همکاران، ۲۰۱۶)

در این ارتباط، دانش‌آموزان نیازمند توسعه دانش، نگرش و مهارت‌های خود هستند تا بتوانند برای فعالیت در فضای جهانی آماده شوند. جهانی‌شدن بر همه ابعاد جوامع شامل عقاید، هنجارها، ارزش‌ها و رفتارها علاوه بر تجارت و کسب و کار تأثیر می‌گذارد. آموزش و پرورش باید دانش‌آموزان را تشویق کند تا به صورت انتقادی، هویت و تعهدات خود را بررسی کنند و از روش‌های پیچیده ارتباط آنها با هم و نحوه شکل‌گیری آنها آگاهی یابند. نهایتاً برای جوانان امروز جهت رسیدن به درک درستی از مشکلات جهانی و داشتن مهارت‌های لازم در راستای شایستگی‌های جهانی، باید تلاش‌های

۱۰۸ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

فکورانهای در حوزه تعلیم و تربیت و آموزش و پرورش صورت بگیرد. (پورسلیم، عارفی، فتحی و اجارگاه، ۱۳۹۹، ۱۷ تا ۲۵)

شهروندی در عصر پست‌مدرن

بر این اساس، تلقی از شهروندی به معنای عضویت در یک جامعه و قلمرو سیاسی خاص نیست که مستلزم حقوق و تکالیف در رابطه‌ای محدود و متقابل با دولت باشد، که البته این امر پاسخگوی نیازهای امروز جامعه جهانی نیست. از این‌رو در سال‌های اخیر سخن از شهروندی جهانی، بخش وسیعی از ادبیات مربوط به مطالعات شهروندی را به خود اختصاص داده است. در این راستا شهروندی پست‌مدرن به عنوان یک مفهوم مبتنی بر عمل گفتمان تعریف شده است که هویت سیاسی را امری فراتر از وضعیت قانونی در نظر می‌گیرد. شهروندی پست‌مدرن شامل یک چهارچوب سیاسی پیچیده است که طیف گسترده‌ای از روابط اجتماعی، چالش‌های دموکراسی مشارکتی و درک فعلی ما از فعالیت‌های سیاسی و همچنین فهم درستی از حوزه عمومی را در بر می‌گیرد. شهروندی پست‌مدرن شامل پیوندی از مسؤلیت‌ها و وظایف شهروندی در پاسخ به چالش‌های مختلف، صرف‌نظر از حمایت نهادهای دولتی است. نهایتاً باید اشاره کرد که مفهوم پست‌مدرن شهروندی مبتنی بر ایده هویت پست‌مدرن، نیازمند طراحی مجدد ارتباط بین مفاهیم مشارکت، نفوذ و قدرت، از جمله در ایده دموکراسی مشارکتی است؛ این امر مبتنی بر تضاد بین اقلیت فعال و اکثریت منفعل است. بنابراین مدل پست‌مدرن از شهروندی در طراحی مجدد انسان‌گرایی، عقل‌گرایی و جهان‌شمولی ریشه دارد. (پورسلیم، عارفی، فتحی و اجارگاه، ۱۳۹۹، ۱۵ تا ۱۷)

در ادبیات معاصر، واژه‌های متفاوت چندی مورد استفاده قرار گرفته است که نشانگر این تغییر می‌باشند: فراملی ۱ (بالیبار، ۲۰۰۴)، پساملی ۳ (ساسن، ۴، ۲۰۰۲؛ سوئیسال، ۵، ۱۹۹۴) و تامبینی ۶

-
۱. Transnational
 ۲. Balibar
 ۳. Post-National
 ۴. Sassen
 ۵. Soysal
 ۶. Tambini

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۰۹

۲۰۰۱)، چندگانه ۱ (هیترا، ۲۰۰۴)، چندملیتی ۳ (هارتی و مارفی، ۴، ۲۰۰۵)، چندفرهنگی ۵ (بنکس، ۶، ۲۰۰۱)؛ و کیملیکا، ۷، ۱۹۹۵)، فراسیاسی ۸ (ستوکر و همکاران، ۹، ۲۰۱۱، و اون، ۱۰، ۲۰۱۱) و جهان‌وطنی (اوسلر و استارکی، ۱۱، ۲۰۰۳).

پیشینه پژوهش

پورجعفریان و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیق خود تحت عنوان: مروری بر سه دهه پژوهش در حوزه آموزش شهروندی: یک تحلیل شبکه‌های اجتماعی، نشان دادند که کشور انگلستان با اختصاص بیش از ۲۲ درصد مقالات تولیدی در زمینه آموزش شهروندی و همچنین دانشگاه لندن در رتبه اول تولید علم در این حوزه قرار دارند. پیکانی و همکاران (۱۳۹۸) در تحقیق خود تحت عنوان: ضرورت توجه به برنامه‌ریزی شهری در شهرهای آینده با رویکرد آینده‌پژوهی، نشان دادند که تعامل بین آینده‌پژوهی و برنامه‌ریزی شهری در مقیاس کلان به عنوان یک ضرورت در نظام توسعه شهری است و در جهت عملی کردن این رویکرد و کارآمدی طرح‌های توسعه شهری است. طرهانی (۱۳۹۶) در تحقیق خود تحت عنوان: آینده‌پژوهی، رهیافتی نو در برنامه‌ریزی شهرهای هزاره سوم‌شان داد که آینده‌پژوهی رویکردی نوین در حیطه برنامه‌ریزی بلندمدت است که دقیقاً با هدف پاسخگویی به مسائل غیر قابل پیش‌بینی، پیچیده، در هم تنیده و غیر قطعی در دهه‌های اخیر ظهور کرده است. داوری‌نژادمقدم و همکاران (۱۳۹۷)، در تحقیق خود تحت عنوان: تئوری شهر هوشمند و زیرساخت‌های آن برای آینده‌نگاری شهرهای ایران، نشان داد که با فراهم کردن زیرساخت‌های شهر هوشمند در ابعاد مدیریتی، فشار روانی کاسته و کیفیت زندگی اجتماعی و فردی ساکنان منطقه یک شهر مشهد را افزایش می‌دهد. محسن کمانداری (۱۳۹۷) در تحقیق خود تحت عنوان: کشاورزی شهری رویکردی جدید

-
۱. Multiple
 ۲. Heater
 ۳. Multinational
 ۴. Hary & Murphy
 ۵. Multicultural
 ۶. Banks
 ۷. Kymlicka
 ۸. Trans-Political
 ۹. Stoker et al
 ۱۰. Owen
 ۱۱. Osler & Starkey

۱۱۰ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

برای شهرهای هوشمند آینده، نشان داد در نیم قرن اخیر با توجه به توسعه و گسترش لجام گسیخته کلان شهرها رفته رفته زمین‌های حومه شهرها از کاربری کشاورزی تبدیل به آسمان خراش و بلوک‌های مسکونی شده. با توجه به این دلایل و به تبع امنیت غذایی شهروندان باید از حوزه نفوذ با فاصله نسبتاً زیادتری تأمین شود. حسین عضنفرپور و همکاران (۱۳۹۷)، در تحقیق خود تحت عنوان: آینده نظام شهری ایران با تأکید بر نقش شهرهای کوچک و میانی، نتایج و چکیده تحقیق خود را اینگونه تبیین کرده‌اند: در سال‌های اخیر در ایران نقش شهرهای کوچک و میانی به ضعف گرایده و باعث ضعیف‌تر شدن این شهرها از نظر اقتصادی، اجتماعی و فضایی شده است. مرضیه افضلی نیز و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود تحت عنوان: سنسورهای مورد نیاز برای توسعه هوشمندسازی شهرهای ایران با رویکرد آینده‌نگری (مطالعه موردی: شهر کرمان)، نتایج و چکیده تحقیق خود را اینگونه تبیین کرده‌اند: نخستین و اساسی‌ترین گام در حرکت به سوی هوشمندسازی شهرهای ایران، پردازش اطلاعات به دست آمده، کنترل و مدیریت صحیح آنهاست. بهروز مهram و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیق خود تحت عنوان: جایگاه مؤلفه‌های سلامت در میان مؤلفه‌های مربوط به آموزش شهروندی (تحلیل محتوای کتاب‌های درسی کودکان کم‌توان ذهنی)، نتایج و چکیده تحقیق خود را اینگونه تبیین کرده‌اند: توجه به سلامت و مؤلفه‌های آن از جمله موارد مهم در برنامه درسی نظام آموزش و پرورش همگانی است.

کیتینگ و جانماat ۱ (۲۰۱۶) در تحقیق خود تحت عنوان: آموزش و پرورش از طریق شهروندی در مدرسه؛ بیان داشتند که آموزش از طریق شهروندی شامل فرصت‌های یادگیری رسمی و غیر رسمی است که دانش آموزان را قادر به کسب مهارت‌های مدنی و دانش از طریق تجربه می‌نماید. همچنین دریافتند که فعالیت‌های مدرسه می‌تواند تأثیری پایدار و مستقل در تعامل سیاسی جوانان از طریق آموزش شهروندی داشته باشد. عبدی و شولتز ۲ (۲۰۱۳) در تحقیق خود تحت عنوان: بررسی راه‌هایی که جوانان را برای انجام شهروندی در دهه دوم قرن آماده می‌کند؛ به بررسی راه‌هایی پرداختند که جوانان را برای انجام نقش خود به عنوان شهروندان در طیف وسیعی از کشورها در دهه دوم قرن آماده می‌کند. نتایج این پژوهش حاکی از آن بودند که در راستای آموزش‌های شهروندی، کارفرمایان به دنبال استخدام افرادی با دانش کافی در مورد تغییرات مهم در جامعه، سواد فرهنگی، قضاوت اخلاقی، ارزش‌های انسانی، مسئولیت اجتماعی و مشارکت مدنی می‌باشند که برنامه‌های آموزش شهروندی

۱. Keating and Janmaat

۲. Abdi and Shultz

می‌تواند به افراد در تقویت این مهارت‌ها کمک نماید. هولی و چوانباتان ۱ (۲۰۱۷) به نقل از عباس‌زاده شهری ۲ (۲۰۲۱)، در تحقیق خود تحت عنوان: ادراک معلم چینی از «شهروند خوب»: شهروند مسؤلیت‌پذیر فردی؛ به این موضوع پرداخته‌اند که درک معلمان چینی از شهروند خوب متمرکز بر مسؤلیت فرد برای کشور (میهن‌پرستی)، اجتماع (عادات رفتاری خوب) و دیگران (فضیلت‌ها) بود. این نوع از شهروند خوب اساساً یک شهروند مسؤل است. سایت مرکز آموزشی مجازی نیوزلند ۳ (۲۰۱۷) در تحقیق خود تحت عنوان: نقش مؤثر مالیات در رفاه جامعه با آموزش شهروندی؛ در کشور نیوزلند (۲۰۱۷)، در سایت مرکز آموزشی مجازی گفته شده محتوای آموزشی مالیاتی به صورت بسیار جالب و در جملات مختصر به فراگیر آموزش داده می‌شود. مک کنویل ۴ (۲۰۱۸) در تحقیق خود: آموزش و مشارکت شهروندی و نظارت آنان بر چگونگی هزینه نمودن دلارهای پرداختی را مورد بررسی قرار داده است و بیان نموده: اگر شهروندان مشارکت بیشتری در تصمیم‌گیری محلی و ملی داشته باشند و آنها به صورت یک جامعه مشارکت‌جو و دموکراتیک زندگی نمایند و اعتماد آنها به مسؤلان به خصوص مقامات مالیاتی افزایش می‌یابد. راشا‌ای موسا ۵ (۲۰۲۲) در تحقیق خود تحت عنوان، یک چشم‌انداز جدید برای شهر آینده در خاورمیانه، بیان می‌دارند: امروزه، منطقه خاورمیانه دچار رشد سریع جمعیتی است که در مناطق شهری زندگی می‌کنند. شهرهای امروزی با چنگانه شدن بازیگران و اجزای ملموس و ناملموسی که در ترکیب با یکدیگر زندگی معاصر شهری را شکل می‌دهند، پیچیده‌تر شده است و اصطلاح «شهرهای آینده» برای تعریف شهرهای پایدار و هوشمند معرفی شده است که هدفش تقویت عملکرد و کیفیت شهرها بر مبنای راهبردهای شناختی در رابطه با دانش باهوش ۶، کارآمدی زیست‌محیطی و فناوری اطلاعات برای شرایط شهری آینده - محور و مؤثر است. هدف مقاله تحلیل شهرهای آینده در خاورمیانه با فهم چالش‌های مختلف، ظرفیت‌ها و فرصت‌هایی است که شهرها با آن مواجه هستند. در پایان، نویسندگان راهبردهای اساسی مقابله با چالش‌های شهرنشینی در شهرهای آینده را معرفی می‌کنند. حسن کاهچی و حسین علی ۷ (۲۰۲۲) در تحقیق خود تحت عنوان، شهرهای آینده و واقعیت: بررسی تحلیلی نظریه‌های مختلف شهرهای اطلاعات، شهرهای هوشمند، تا شهرهای

-
۱. Holi and Chuanbatan
 ۲. Abbaszadeh Shahri
 ۳. New Zealand Virtual Learning Center
 ۴. McConville
 ۵. Rasha A. Moussa, ۲۰۲۲
 ۶. intelligent knowledge
 ۷. Hasan Kahachi & Hussaen Ali, ۲۰۲۲

قابل زندگی گفته‌اند: گرچه موضوع «شهرهای آینده» در نوشتجات دانشگاهی موضوع تازه‌ای نیست، ولی بسیار مناقشه‌برانگیز است. در حالی که اغلب محققان موافق هستند که برنامه‌ریزی برای «شهرهای آینده» یک باید است، بحثی جاری در زمینه بهترین رویکرد برای رسیدن به شهرهای آینده و اجزا و اهداف آنها وجود دارد. این تحقیق استدلال می‌کند که «شهرهای قابل زندگی آینده» تا به امروز مناسب‌ترین نظریه در شکل برنامه‌ای برای شهرهای سرار جهان است چون آن پیوند مستقیم با شهر و نیازهای مردم و اجتماع دارد. کاشفی احمد، مجیدی مابره و دیگران (۲۰۲۱) در تحقیق خود تحت عنوان: ساختن شهرهای هوشمند انسان - محور آینده: تحلیل انتقادی امنیت، مدیریت داده‌ها و چالش‌های اخلاقی شهر هوشمند، بیان می‌دارند: در حالی که جمعیت رو به افزایش جهان افزایش شهرنشینی را در بخش‌های مختلف جهان هدایت می‌کند، نیازی بزرگ برای تفکر درباره آینده شهرهایی که ارزش زندگی را داشته باشند وجود دارد. این مقاله همچنین درباره محدودیت‌ها، خطرات جاری و جهت‌های آینده تحقیقات در این عرصه‌ها و اینکه آن تحقیقات چگونه شکاف‌ها را پر و راه‌حل‌های بهتری را ارائه خواهد کرد، مشاوره می‌دهد. ما بر این باور هستیم که این تحلیل دقیق یک خط پایه برای تحقیقات آینده در این عرصه فراهم خواهد کرد. فیصل شهزاد، سیف اور رحمان و دیگران (۲۰۲۱) در تحقیقشان تحت عنوان: شهرهای هوشمند آینده: الزامات، فناوری‌های نوظهور، کاربری‌ها، چالش‌ها و جنبه‌های آینده، بدین‌گونه گفته‌اند: شهرهای هوشمند آینده کلید تأمین خواسته‌های فزاینده شهروندان است. پیشرفت‌های اطلاعات و ارتباطات امکان اداره بهتر منابع در دسترس را فراهم می‌کند و سرنوشت جهان در محیط زیست شهری نهفته است. یک بخش مهمتر جمعیت کل جهان در مناطق شهری زندگی می‌کنند و این رقم در حال افزایش است. ما بررسی مفصلی از چارچوب‌های کاربری شهرهای هوشمند آینده موجود ارائه می‌کنیم. همچنین، درباره چالش‌های مختلف فنی شهرهای هوشمند آینده بحث می‌کنیم. در نهایت، ابعاد آینده شهرهای هوشمند را برای ساخت شهرهای هوشمند با ارجحیت زندگی هوشمند شناسایی می‌کنیم. سویتا باتاچاریا، سیوا راما کاریشنا سومایاجی و دیگران، (۲۰۲۲) در تحقیقشان تحت عنوان: بررسی یادگیری عمیق برای شهرهای هوشمند، چنین بیان نمودند: پیشرفت‌های صورت‌گرفته در فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات مفهوم شهرهای هوشمند را به واقعیت بدل کرده است. در یک شهر هوشمند، حسگرهای اینترنت اشیا در مکان‌های مختلف برای گردآوری داده‌های مربوط به ترافیک، زهکشی، حمل و نقل شهروندان و غیره بکار گرفته می‌شود و بیش حاصل از این داده‌ها برای مدیریت مؤثر منابع دارایی‌ها و غیره استفاده می‌شود. محققان متعددی از یادگیری عمیق در زمینه داده‌های تولیدشده با استفاده از حسگرهای اینترنت اشیا در یک شهر هوشمند استفاده

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۱۳

گسترده‌ای کرده‌اند. آگوستو پیمتیل، ماریو پروکویوک (۲۰۲۲)، در تحقیقی با عنوان: یک چشم‌انداز اجتماعی - فنی به آینده مدل‌سازی اطلاعات شهری، به این نتایج دست یافتند: بوم‌سازگان مدل‌سازی اطلاعات شهری، از لحاظ ساختار نظری، همانند فناوری‌های دیگر، در ایجاد، بکارگیری، عملیات و تعمیر و نگهداری به سه بخش فعال تقسیم می‌شود: قدرت دولتی در مرکز مسئولیت تقویت سیاست‌های عمومی گسترش فنی و خودبازدهی تحقق نوآوری، اعمال فشارهای هنجاری و نظارتی گسترش فنی قرار می‌گیرد.

روش تحقیق

در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های مربوط به ادبیات و مبانی نظری، تدوین فرضیه‌ها و ارائه الگوی اولیه موضوع از روش‌های کتابخانه‌ای: مطالعه کتاب‌ها، مقالات، مجلات، طرح‌های پژوهشی، بانک‌های اطلاعاتی (اینترنتی) و همچنین پرسشنامه محقق ساخته استفاده خواهد شد. برای جمع‌آوری داده‌ها در بخش کیفی از ابزار مصاحبه استفاده گردید.

با توجه به اهداف تحقیق، بهترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، پرسشنامه می‌باشد تا ابعاد مؤلفه‌ها و شاخص‌های نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران را بررسی کند. به همین دلیل در این پژوهش از پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. پرسشنامه حاضر تلفیقی از پرسشنامه‌های ذیل در دو بخش است:

بخش اول

در این بخش مؤلفه‌های مدیریت شهر هوشمند آینده که شامل: حکمرانی هوشمند، انرژی هوشمند، ساخت و ساز هوشمند، جابجایی هوشمند، زیرساخت هوشمند، تکنولوژی هوشمند، مراقبت‌های بهداشتی هوشمند و در نهایت شهروندی هوشمند؛ می‌شود را با تعداد سؤالات: ۳۲ گویه با طیف لیکرت ۵ درجه، به ارزیابی گذاشته است. همچنین حاصل تلفیق مؤلفه‌ها و شاخص‌های پرسشنامه‌های ذیل است:

تأثیر هوشمندسازی شهر بر شاخص‌های توسعه پایدار منطقه ۱ شهرداری کرج ۱

شاخص‌های هوشمندسازی شهر جهت توسعه پایدار ۲

هاشمی جیردهی، آلفای کروناخ پایایی پرسشنامه را ۰/۹۱۲ گزارش کرده است و فلاح و استقلال نیز پایایی را ۰/۸۳۳ عنوان کرده‌اند. هر دو تحقیق برای روایی از روایی محتوایی و نظرخواهی از

۱. هاشمی جیردهی، سید ابراهیم، (۱۳۹۵)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: دکتر روح‌الله ناصحی، دانشگاه

بین‌المللی قزوین

۲. فلاح، مسعود و استقلال، احمد. (۱۳۹۳)، فصلنامه علمی - تخصصی شهر هوشمند، شماره ۱، سال اول

۱۱۴ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

خبرگان استفاده کرده‌اند. لذا این پرسشنامه به صورت جامع، ۸ مؤلفه را با ۳۲ گویه مورد بررسی قرار می‌دهد.

حکمرانی هوشمند

در مجموع پرسشنامه محقق ساخته به صورت جامع شامل: ۲۰ مؤلفه (۸ مؤلفه مدیریت شهرهای هوشمند آینده و ۱۲ مؤلفه نظام آموزش شهروندی) و در تعداد ۸۲ گویه (تعداد ۳۲ گویه مدیریت شهرهای هوشمند آینده و ۵۰ گویه نظام آموزش شهروندی)، مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی در شهرداری تهران؛ را مورد بررسی قرار می‌دهد.

روایی و پایایی پرسشنامه

نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که ضریب آلفای کل پرسشنامه مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی در شهرداری تهران، ۹۷٪ می‌باشد که نشان می‌دهد ابزار استفاده شده از پایایی مطلوبی برخوردار است. روایی پرسشنامه نیز به تأیید اساتید رسید.

جامعه آماری و حجم نمونه

بخش کیفی. در بخش کیفی، نمونه‌گیری به صورت هدفمند انتخاب شده است. بنابراین پس از مصاحبه نیمه ساختارمند با گروه‌های کانونی داده‌های کیفی در مورد ابعاد مؤثر شناسایی شده با ۲۰ نفر از مدیران ارشد و صاحب نظران، خبرگان شناسایی و استخراج گردید. انتخاب نمونه‌ای تحقیق در پژوهش‌های کیفی از نوع غیر احتمالی و هدفمند می‌باشد. در پژوهش حاضر بعد از تکرار و شناسایی مجدد مؤلفه‌ها که در مصاحبه‌ها صورت گرفت برای اطمینان از فراوانی یافته‌ها تکرار شده و جهت اطمینان بیشتر مصاحبه تکمیلی دیگر هم انجام شد. در مرحله اصلی تحقیق کیفی که از روش گروه کانونی استفاده می‌شود، ابتدا تعداد ۹ نفر صاحب‌نظر در بحث گروه کانونی مشارکت داده شدند اما چون مفاهیم کافی بر اساس نظرات کارشناسان استخراج نگردید به همین منظور تعداد مصاحبه شوندگان جهت دستیابی به اشباع نظری به تدریج به ۱۲ نفر افزایش یافت.

بخش کمی. نمونه‌گیری از طریق توزیع متوالی پرسشنامه محقق ساخته و جمع‌آوری و بازنگری و اصلاح آن انجام گرفته است. لذا جامعه آماری در بخش کمی این پژوهش، مدیرعامل، قائم‌مقام و معاونین شهرداری تهران که جمعاً تعداد ۱۷۳ نفر را تشکیل می‌دهد، بوده است. بر اساس فرمول کوکران و با توجه به جامعه آماری، حجم نمونه با مقدار خطا (d) معادل ۰.۰۵، حجم نمونه به تعداد ۱۱۹ نفر از مدیران عامل، قائم‌مقام و معاونین شهرداری تهران، در این پژوهش همکاری کردند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی. در قسمت کیفی نظریه برخواسته از داده است و از بین رویکردهای موجود نوع سیستماتیک اشتراس و کوربین مورد استفاده قرار گرفته است. این رویکرد دارای مدلی نظام‌مند، به عنوان مدلی پارادایمی است و نهایتاً به ارائه نظریه‌ای محدود منجر می‌شود. در این راستا تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی بر اساس راهنمای ارائه شده توسط اشتراس و کوربین (۱۹۹۸)، که شامل سه مرحله اصلی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است، صورت پذیرفت. کدگذاری از طریق نرم‌افزار MAXQDA انجام شد و فرایند اصلی است که طی آن نظریه بر اساس داده‌ها تدوین می‌شود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کمی. به دو روش توصیفی و استنباطی از طریق نرم‌افزار SPSS و Smart PLS انجام می‌شود. در این تحقیق برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد فراوانی، جدول توزیع فراوانی، ترسیم نمودارها و همچنین توصیف ویژگی‌های پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه استفاده گردید و در تحلیل استنباطی نیز به روش تحلیل عاملی (اکتشافی/تأییدی)، به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد.

نتایج بخش کیفی

در نهایت با توجه به پیشنهاد صاحب‌نظران و خبرگان و همچنین موافقت اساتید راهنما و مشاور، مؤلفه‌های استخراج شده: نوع‌دوستی، وجدان کاری، جوانمردی، رفتار مدنی، ادب و ملاحظه، قانون‌گرایی، روحیه مشارکت‌جویی، مسئولیت‌پذیری، اعتماد به نفس، رفتار اجتماعی - سیاسی، رفتار مبتنی بر آموزه‌های دینی و ملی، محیط زیست و توسعه پایدار، حکمرانی هوشمند، انرژی هوشمند، ساخت و ساز هوشمند، جابجایی هوشمند، زیرساخت هوشمند، تکنولوژی هوشمند، مراقبت‌های بهداشتی هوشمند و در نهایت شهروندی هوشمند؛ جهت ارزیابی در بخش کمی، مورد تأیید قرار گرفت.

نتایج بخش کمی

بررسی انجام‌شده در زمینه جنسیت پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه نشان می‌دهد: ۳۱.۱ درصد پاسخگویان (کمترین فراوانی) مرد، و ۶۸.۹ درصد پاسخگویان (بیشترین فراوانی) زن هستند؛ بنابراین پاسخ‌دهندگان زن فراوانی بیشتری در این پژوهش دارند. بررسی انجام‌شده در زمینه سن پاسخ‌دهندگان منتخب در نمونه نشان می‌دهد: ۲.۵ درصد سن پاسخ‌دهندگان بین ۲۰-۳۰ سال (۳ نفر)، ۵۰.۴ درصد سن پاسخ‌دهندگان بین ۳۱-۴۰ سال (۶۰ نفر) (بیشترین فراوانی)، ۳۴.۵ درصد سن پاسخ‌دهندگان بین ۴۱-۵۰ سال (۴۱ نفر)، ۱۲.۶ درصد سن پاسخ‌دهندگان ۵۰ سال به بالا (۱۵ نفر)، می‌باشد. بررسی

۱۱۶ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

انجام شده در زمینه سطح تحصیلات پاسخ دهندگان منتخب در نمونه نشان می دهد: ۰.۸ درصد پاسخ دهندگان (کمترین فراوانی) دارای تحصیلات نامشخص، ۲.۵ درصد پاسخ دهندگان دارای تحصیلات لیسانس، ۷۰.۶ درصد پاسخ دهندگان (بیشترین فراوانی) دارای تحصیلات فوق لیسانس ۲۶.۱ درصد پاسخ دهندگان دارای تحصیلات دکتری، می باشند. بررسی انجام شده در زمینه سابقه خدمت پاسخ دهندگان منتخب در نمونه نشان می دهد: ۹.۲ درصد پاسخ دهندگان (۱۱ نفر) زیر ۵ سال، ۵۲.۱ درصد پاسخ دهندگان (۶۲ نفر) ۶ تا ۱۰ سال (بیشترین فراوانی)، ۲۳.۵ درصد پاسخ دهندگان (۲۸ نفر) ۱۱ تا ۱۵ سال، ۶.۷ درصد پاسخ دهندگان (۸ نفر) ۱۶ تا ۲۰ سال و ۸.۴ درصد پاسخ دهندگان (۱۰ نفر) ۲۱ سال به بالا، سابقه خدمت دارند.

تجزیه و تحلیل استنباطی داده ها

جهت شناسایی و ارزیابی مؤلفه ها و شاخص های نظام آموزش شهروندی در طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده از روش تحلیل عاملی استفاده شد که فرآیند انجام کار و نتایج آن را در ذیل ملاحظه می فرمائید. تحلیل عاملی بر اساس ملاک های تجربی و عملی، تعداد متغیرهایی را که خیلی زیاد هستند، به چند عامل کاهش می دهد و تجزیه و تحلیل آنها را ساده تر می کند. تحلیل عاملی، عمل کاهش متغیرها به عامل را از طریق گروه بندی کردن متغیرهایی که باهم همبستگی متوسط و یا نسبتاً زیادی دارند، انجام می دهد. هر چه مقدار بار عاملی یک شاخص در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می کند. همچنین اگر بار عاملی یک شاخص منفی باشد، نشان دهنده تأثیر منفی آن در تبیین سازه مربوطه می باشد. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰.۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می شود. بار عاملی بین ۰.۳ تا ۰.۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰.۶ باشد خیلی مطلوب است. (کلاین، ۱۹۹۴)

جدول ۱: بار عاملی حاصل از تحلیل عاملی به تفکیک مؤلفه ها

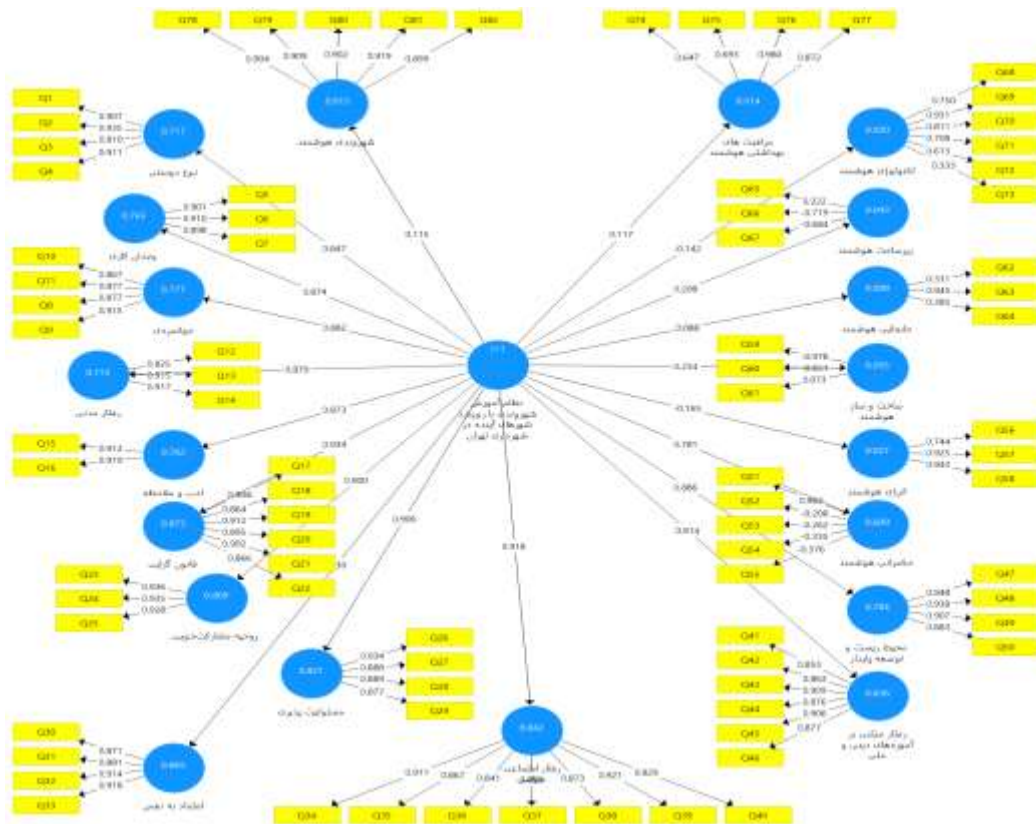
ردیف	مؤلفه	بار عاملی	معناداری
۱	نوع دوستی	۰.۷۱۷	معنادار
۲	وجدان کاری	۰.۷۶۵	
۳	جوانمردی	۰.۷۷۷	
۴	رفتار مدنی	۰.۷۷۲	
۵	ادب و ملاحظه	۰.۷۶۲	
۶	قانون گرایی	۰.۸۷۳	
۷	روحیه مشارکت جویی	۰.۸۰۹	
۸	مسئولیت پذیری	۰.۸۲۱	
۹	اعتماد به نفس	۰.۸۶۵	

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۱۷

	۰.۸۴۲	رفتار اجتماعی - سیاسی	۱۰
	۰.۸۳۶	رفتار مبتنی بر آموزه‌های دینی و ملی	۱۱
	۰.۷۸۴	محیط زیست و توسعه پایدار	۱۲
	۰.۶۰۹	حکمرانی هوشمند	۱۳
غیرمعدنادر	۰.۰۲۷	انرژی هوشمند	۱۴
	۰.۰۵۵	ساخت‌وساز هوشمند	۱۵
	۰.۰۰۸	جابجایی هوشمند	۱۶
	۰.۰۴۳	زیرساخت هوشمند	۱۷
	۰.۸۲۰	تکنولوژی هوشمند	۱۸
	۰.۷۱۷	مراقبت‌های بهداشتی هوشمند	۱۹
	۰.۷۶۵	شهروندی هوشمند	۲۰

نمودار ۱: مدل تحلیل عاملی مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران با

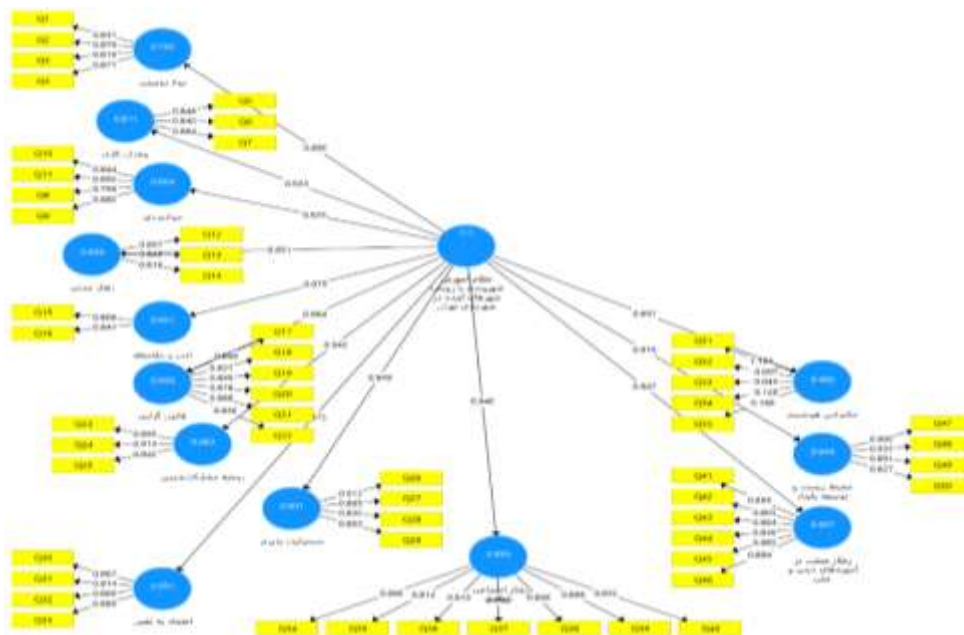

از مؤلفه‌هایی که معرف شاخص‌های نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده

شکل ۱: مؤلفه‌های شناسایی‌شده مدل نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای

در شهرداری تهران بود، به دلیل آنکه هفت مؤلفه: انرژی هوشمند، ساخت‌وساز هوشمند، جابجایی هوشمند، زیرساخت هوشمند، تکنولوژی هوشمند، مراقبت‌های بهداشتی هوشمند و در نهایت شهروندی هوشمند؛ بار عاملی کمتر از ۰.۳ داشتند، از روند تحلیل عاملی حذف می‌گردند و با توجه به اینکه کلیه گویه‌های باقیمانده بزرگتر از ۰.۳ بود، مدل مورد قبول/مناسب است. در ذیل جدول و نمودار مربوط به روند تحلیل عاملی نشان داده شده است.

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۱۹

شکل ۲: تحلیل عاملی (تأییدی مرحله اول) مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران، با حذف بارهای عاملی ۰.۳ و کمتر و رتبه‌بندی مجدد شاخص‌ها

جدول ۲: بار عاملی حاصل از تحلیل عاملی تأییدی مرحله اول به تفکیک مؤلفه‌ها

معناداری	بار عاملی	مؤلفه	ردیف
معنادار	۰.۷۹۲	نوع دوستی	۱
	۰.۸۷۱	وجدان کاری	۲
	۰.۸۶۴	جوانمردی	۳
	۰.۹۰۴	رفتار مدنی	۴
	۰.۹۵۱	ادب و ملاحظه	۵
	۰.۹۳۰	قانون‌گرایی	۶
	۰.۸۸۳	روحیه مشارکت‌جویی	۷
	۰.۹۵۱	مسئولیت‌پذیری	۸
	۰.۹۰۱	اعتماد به نفس	۹
	۰.۸۹۵	رفتار اجتماعی - سیاسی	۱۰
	۰.۸۹۷	رفتار مبتنی بر آموزه‌های دینی و ملی	۱۱
	۰.۸۴۴	محیط زیست و توسعه پایدار	۱۲
	۰.۸۴۶	حکمرانی هوشمند	۱۳

۱۲۰ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

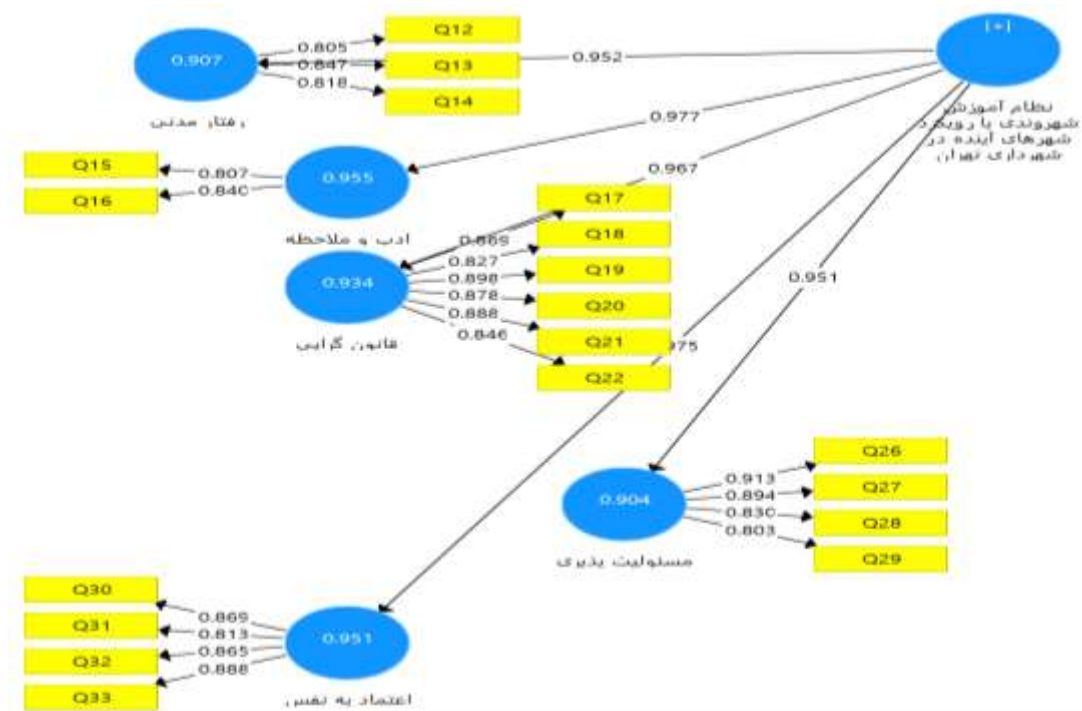

نمودار ۲: مدل تحلیل عاملی آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران

شکل ۳: مؤلفه‌های آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران جهت بررسی و اولویت‌بندی تعیین مؤلفه‌ها و شاخص‌های آموزش شهروندی در طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. لذا محقق، با حذف مرحله‌ای مؤلفه‌های با بارهای عاملی ۰.۶ و کمتر، ۰.۷ و کمتر و ۰.۸ و کمتر، به دنبال رتبه‌بندی و اولویت‌بندی مجدد شاخص‌ها و دستیابی به مدل «مطلوب» بود. از جمع‌بندی در خصوص عوامل و مؤلفه‌های طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی در شهرداری تهران، پنج عامل با اولویت بالا مطرح گردید. این عوامل عبارتند از:

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۲۱

نمودار ۳: تحلیل عاملی (تأییدی مرحله سوم) شاخص‌های نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران، با حذف بارهای عاملی ۰.۷ و کمتر، ۰.۸ و کمتر و رتبه‌بندی مجدد شاخص‌ها

اولویت اول - مؤلفه ادب و ملاحظه (بار عاملی ۰.۹۵۵)

اولویت دوم - مؤلفه روحیه مشارکت‌جویی (بار عاملی ۰.۹۵۱)

اولویت سوم - مؤلفه قانون‌گرایی (بار عاملی ۰.۹۳۴)

اولویت چهارم - مؤلفه رفتار مدنی (بار عاملی ۰.۹۰۷)

شکل ۴: تأییدی مرحله ۴ - اولویت بندی مؤلفه‌ها حاصل از تحلیل عاملی تأییدی مرحله سوم بر مبنای بار

اولویت پنجم - مؤلفه مسئولیت‌پذیری (بار عاملی ۰.۹۰۴)

درجه تناسب نظام آموزش شهروندی با مدیریت شهرهای آینده در شهرداری تهران با توجه به وجود X^2 پایین و نسبت کای دو به درجه آزادی کمتر از ۳، نشان دهنده برازش مناسب مدل است. در این پژوهش با توجه به خروجی Smart PLS، نسبت X^2 محاسبه شده به درجه آزادی برای کل سازه در جدول آمده است.

همانگونه که ملاحظه شد RMSEA، RMR، NFI، CFI و در نهایت AGFI محاسبه شده برای کل مدل، نشان از برازش مدل دارد. در پایان لازم به توضیح است که مقدار RMSEA و RMR کمتر از ۰/۱، GFI و AGFI بالای ۹۰٪ و نزدیک به یک، همگی نشان‌دهنده اعتبار مدل هستند.

همه این شاخص‌ها از مقادیر مطلوبی برخوردارند. در شناسایی مؤلفه‌های و شاخص‌های نظام آموزش شهروندی در مدیریت شهرهای هوشمند آینده در شهرداری تهران (مؤلفه نوع‌دوستی، مؤلفه وجدان کاری، مؤلفه جوانمردی، مؤلفه رفتار مدنی، مؤلفه ادب و ملاحظه، مؤلفه قانون‌گرایی، مؤلفه روحیه مشارکت‌جویی، مؤلفه مسئولیت‌پذیری، مؤلفه اعتماد به نفس، مؤلفه رفتار اجتماعی - سیاسی، مؤلفه رفتار مبتنی بر آموزه‌های دینی و ملی، مؤلفه محیط زیست و توسعه پایدار و در نهایت مؤلفه حکمرانی هوشمند)، به عنوان متغیرهای مشاهده شده ۱ و متغیر مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده به عنوان متغیر مکنون ۲ در نظر گرفته شده است. شاخص‌های برازش الگو در تحلیل عاملی، برازش الگو را تأیید می‌نمایند.

نتایج حاصل از محاسبه ضریب تعیین (R-Square) و ضریب تعیین تعدیل شده (Adjusted R-Square)؛ نشان می‌دهد که مدل حداکثر تغییرپذیری داده‌های پاسخ در اطراف میانگین آنرا تبیین می‌کند.

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۳۳

جدول ۳: ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده مؤلفه‌های اولویت‌دار (مستخرج از تحلیل عامل

تأییدی مرحله چهارم)

شاخص	ضریب تعیین (R-Square)	ضریب تعیین تعدیل شده (R-Square Adjusted)
ادب و ملاحظه	۰.۹۵۵	۰.۹۵۵
اعتماد به نفس	۰.۹۵۱	۰.۹۵۱
رفتار مدنی	۰.۹۰۷	۰.۹۰۶
قانون‌گرایی	۰.۹۳۴	۰.۹۳۴
مسئولیت‌پذیری	۰.۹۰۴	۰.۹۰۳

ساز و کارهای مناسب مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش

شهروندی

تحلیل یافته‌ها بیانگر آن است که برنامه نظام آموزشی تربیت شهروندی جهانی بر مبنای ضرورت و نیاز (نیازهای اجتماع)، اهداف (هدف کلی و اهداف جزئی)، محتوا (اصول سازماندهی محتوا، اصول انتخاب محتوا)، روش‌های یاددهی - یادگیری (اصول انتخاب روش‌های یاددهی - یادگیری، انواع رویکردها و روش‌های یاددهی - یادگیری)، نقش معلم (ویژگی‌های معلم، مسئولیت اجرایی معلم)، ارزشیابی (اصول ارزشیابی، روش‌های ارزشیابی)، زمان (تخصیص زمان به آموزش‌های مستقیم، تخصیص زمان به آموزش‌های غیرمستقیم)، فضا (فضا به عنوان منبع یادگیری، فضا به عنوان محل اجرا)، مواد و منابع (منابع فیزیکی یا غیر مجازی، منابع مجازی)، عوامل سازمانی (برنامه‌های توانمندسازی، پشتیبانی سازمانی)، یادگیری ضمنی (خارج از جو مدرسه، جو مدرسه) و نتایج برنامه (پرورش مؤلفه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی) شکل می‌گیرد.

بنابراین با توجه به تعاملات گسترده جهانی و نیاز به نوعی نگاه جهانی، ضرورت و نیاز به برنامه‌ریزی برای تقویت مهارت‌های آموزش شهروندی جهت رویارویی با شهرهای هوشمند پایدار آینده به عنوان مقوله‌ای مهم می‌تواند جایگاه خاصی در برنامه درسی آموزش شهروندی جهت تربیت شهروندی جهانی داشته باشد. همچنین با توجه به اهداف مورد نظر مستخرج از نیاز، محتوای برنامه قابل تنظیم است. محتوا به عنوان مهمترین عنصر، باید توجه خاصی به آن صورت گیرد؛ چنانکه در این زمینه باید برنامه‌ریزی منسجمی جهت تدوین و طراحی محتوای برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی در شهرهای هوشمند/آینده/پایدار به عمل آید و معلم باید پاره‌ای از اقدامات خود را بر اساس

توجه به این عوامل تنظیم کند. همچنین نقش معلم در کنش و واکنش با عوامل مداخله‌گر و البته با توجه به بسترهای مناسب فراهم شده، منجر به پیامدهایی مثبت در نتایج برنامه نظیر پرورش مؤلفه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی خواهد شد.

این پژوهش در راستای ارائه مدل و الگوی مفهومی/عملیاتی است که از آن می‌توان به عنوان چهارچوبی برای تربیت شهروندی جهانی در شهرهای آینده استفاده به عمل آورد. طیف وسیعی از عوامل زمینه‌ای شامل اهداف و خط‌مشی‌های آموزش و پرورش، سیستم‌ها، مدارس و برنامه‌های درسی، ظرفیت معلم‌ها، بعلاوه نیازها و تنوع یادگیرندگان در یک چهارچوب وسیع اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در نظر گرفته شده است که باید به آنها توجه خاص داشت.

بنابراین باید توجه داشت که گرچه برنامه درسی آموزش شهروندی با رویکرد شهرهای هوشمند آینده در میان فاصله ایده‌آل‌ها و عمل واقعی گرفتار شده است، ولی با این وجود در سطح جهانی اقدامات زیادی در این زمینه صورت گرفته است. پشتیبانی‌های زیادی از سوی مجامع بین‌المللی نظیر سازمان ملل، یونسکو و یونیسف به عمل آمده است؛ سازمان‌های غیرانتفاعی نظیر بنیاد آکسفام در این زمینه پژوهش‌های زیادی به عمل آورده و جزو نهادهای پیشرو در ارتباط با این موضوع به شمار می‌آیند. در این ارتباط شاید مهمترین شرط در استقرار مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی، تبیین اهداف این برنامه درسی برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در جهت اصلاح و تغییر نگرش آنها در خصوص مفهوم و اهداف برنامه درسی تربیت شهروندی جهانی است، تا از یک طرف بودجه لازم جهت ایجاد زیرساخت‌های اولیه و از طرف دیگر در فضاسازی و موجود مدارس تجدید نظر کنند؛ که البته از ملزومات این امر دسترسی این افراد به دانش درست و صحیح در ارتباط با موضوع می‌باشد. لذا پیشنهاد می‌گردد که با ایجاد کارگروه‌های متفاوت و متخصص در این خصوص، اهداف و محتوای کتب درسی مرتبط در سطوح تحصیلی جهت گنجاندن مفاهیم و مؤلفه‌های به دست آمده از مدل پژوهش، مورد بازنگری‌های اساسی قرار گیرد. در این ارتباط می‌توان از رویکردهای تلفیقی سازماندهی محتوای درسی که ابزار بسیار مهمی جهت طراحی برنامه‌های درسی به شمار می‌آید، استفاده مناسبی به عمل آورد. با توجه به نقش خطیر معلمان در این خصوص پیشنهاد می‌گردد تا با تشکیل دوره‌های آموزشی ضمن خدمت اثربخش، دانش، آگاهی و شناخت معلمان را از مفاهیم و مؤلفه‌ها و عناصر اصلی افزایش داد تا آنها بتوانند نواقص موجود و یا مهارت‌های یاددهی - یادگیری و ارزیابانه خود را افزایش دهند. همچنین مراکز و دانشگاه‌های متولی امر تعلیم و تربیت نیز باید جهت‌گیری‌های خود را در ارتباط با این برنامه درسی اصلاح نمایند و مفاهیم، اصول و اهداف مد نظر را در اختیار مدرسان و فراگیران خود قرار دهند. همچنین، پیشنهاد می‌گردد که مدارس به منابع مجازی و غیر مجازی نظیر کتابخانه‌های مجهر، پوسترها، عکس‌ها،

ماکت‌ها، فیلم‌های آموزشی، کامپیوتر و ابزارآلات الکترونیکی و سایر مواد و منابع مورد نیاز مجهز شوند و نهایتاً روش‌های تدریس و ارزشیابی مبتنی بر مهارت‌ها و تخصص‌های لازم جهت رویارویی با مقوله شهرهای هوشمند پایدار آینده، نیز از جمله مواردی است که باید توجه ویژه‌ای به آن صورت گیرد؛ چرا که در موفقیت هر رویکردی توجه به بخش اجرا و ارزشیابی به اندازه اهداف آن رویکرد با اهمیت است.

با توجه به مطالعات و پژوهش‌های پیشین و همچنین یافته‌های پژوهش حاضر، با وجود تمامی دستاوردهای بشر برای زندگی مدرن در شهرهای هوشمند و آینده، خطری که همواره بشریت را تهدید می‌کند کاهش یا فقدان احساسات، روحیات، عواطف، اخلاقیات و ... به واسطه تغییر سبک زندگی از روابط انسانی به انسان مدرن، بین‌المللی و جهانی است. در این گذار آنچه که اهمیت روزافزون می‌یابد توجه به آموزه‌های انسانی و روح‌والای انسانیت است که می‌بایست توسط نهادهای متولی بررسی، برنامه‌ریزی و اجرایی گردد. شهرداری‌ها به لحاظ وظایف ذاتی، نقش مهمی در نظام آموزش شهروندی دارند؛ هرچند متولی اصلی تعلیم و تربیت در ایران نظام آموزش و پرورش می‌باشد؛ لیکن برقراری ارتباط و تشریک مساعی این دو نهاد می‌تواند بسیاری از مسائل و معضلات پیش رو در این مسیر را پیش‌بینی، پیشگیری و حل نماید.

سازوکارهای مناسب مؤلفه ادب و ملاحظه

تدوین منشور نظام آموزش شهروندی با نگرش ادب و ملاحظه

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای آموزش ادب و ملاحظه

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای آموزش مصنوعات، نمادها، ارزش‌ها و هنجارهای مثبت

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای آموزش احترام متقابل

سازوکارهای مناسب مؤلفه روحیه مشارکت‌جویی

تدوین منشور نظام آموزش شهروندی با نگرش مشارکت در امور

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی با برنامه‌ریزی جهت توسعه مشارکت آحاد مردم برای موفقیت و پیشرفت جامعه

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی جهت هم‌فکری و مشارکت گروهی تمام مردم جهت تحقق امنیت اجتماعی

۱۲۶ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای مشارکت در سه سطح ذهنی، عینی و روحیه مشارکتی

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای فراهم ساختن شرایط و بسترها بروز فعالیت‌های جمعی و استفاده از پتانسیل‌های موجود و حس مشارکت‌طلبی برای گسترش هر چه بیشتر میزان نشاط و سرزندگی در جامعه و رشد و توسعه آن در سطح وسیع‌تر سازوکارهای مناسب مؤلفه قانون‌گرایی

تدوین منشور نظام آموزش شهروندی با نگرش قانون‌گرایی

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی جهت حساسیت نسبت به حفظ قوانین و مقررات شهری و احترام به قوانین هر چند مخالف نظر و سلیقه شخصی افراد باشد.

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی با اشاعه فرهنگ انتقادپذیری و فرهنگ نقد و دموکراسی و تقویت روحیه توصیه و تذکر به دیگران در مورد رعایت حقوق افراد در جامعه

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای ایجاد و توسعه قدرت جسارت و توجه به منطق در موقعیت‌های تضییع حق

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای رعایت حقوق جنسیتی در وسایل نقلیه عمومی، اعتقاد قوی به وجود نظم اجتماعی و فقدان درگیری در جامعه با دید فراگیر به عنوان یکی از الزامات رفتاری

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای حساسیت نسبت به تضییع حقوق ملت‌های سطح جهان با توجه به سطح شناخت و آگاهی خود به عنوان یکی از الزامات رفتاری

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای تقویت روحیه حاکمیت قانون و مقررات اجتماعی و تلاش جدی در معرفی و حذف موانع از گسترش عدالت اجتماعی

سازوکارهای مناسب مؤلفه رفتار مدنی

تدوین منشور نظام آموزش شهروندی با نگرش رفتار مدنی

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای آگاهی، آموزش و استقرار حقوق مدنی شهروندان

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۳۷

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای مشارکت و حضور دائمی و مستمر در تصمیمات و اداره امور جامعه
برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای آزادی بیان، عقیده و مذهب

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش شهروندی در راستای تعامل و مشارکت در فعالیت‌های حاکمیت به عنوان یکی از مفاهیم اصلی شهروندی
سازوکارهای مناسب مؤلفه مسؤلیت‌پذیری

تدوین منشور نظام آموزش شهروندی با نگرش مسؤلیت‌پذیری
برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای برنامه‌ریزی جهت مشارکت و همیاری تمام مردم جهت تحقق اهداف فردی یا اجتماعی
برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای ایجاد و توسعه احساس مسؤلیت در قبال دیگران

برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای ایجاد و توسعه احساس پذیرش عواقب خطاهای خود توسط هر فرد
برنامه‌ریزی استراتژیک و فرهنگ‌سازی در نظام آموزش و آموزش شهروندی در راستای ایجاد و توسعه روحیه پاسخگویی به امور محوله به هر فرد

منابع

- ابطحی، سیدحسین (۱۳۸۸)، بهره‌وری، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.
- ابراهیمی، شهروز (۱۳۹۱)، آموزش شهروندی در نظر و عمل (یادگیری شیوه‌های زندگی شهروندی در چارچوب ارزش‌های مردم‌سالار)، اندرو، لایکر؛ برنارد، کریک؛ جان، آنت؛ آمه با همکاری سبزان. احدیان، محمد (۱۳۸۸)، مقدمات تکنولوژی آموزشی؛ نشر بشری.
- اعتضادزاده، شیرین (۱۳۹۸)، شهر هوشمند آینده؟ شهر هوشمند ۲۰۰ به عنوان شهر قابل زندگی و بازار آینده، مؤلف: دکتر حسن حاتمی‌نژاد، رامین ضربی کناری؛ پاپلی.
- افضلی‌ننیز، مرضیه؛ مدیری، مهدی؛ فرهودی، رحمت‌الله (۱۳۹۷)، سنسورهای مورد نیاز برای توسعه هوشمندسازی شهرهای ایران با رویکرد آینده‌نگری (مطالعه موردی: شهر کرمان)؛ نخستین همایش ملی آینده‌نگاری راهبردی در حوزه علوم جغرافیایی و مطالعات شهری - منطقه‌ای، کرمان، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- آریان‌پور، امیرحسین (۱۳۸۳)؛ اک برن، نیم کف، ترجمه و اقتباس زمینه‌نامه‌شناسی، انتشارات شهر کتاب.
- امین، علی؛ فرودی فاطمه (۱۳۹۷)، بررسی ابعاد تاب‌آوری شهری در توسعه شهرهای آینده و الزامات آن در ایران؛ کنگره بین‌المللی علوم مهندسی و توسعه شهری پایدار.

۱۲۸ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

- ایزدی، صمد؛ آقامحمدی، علی (۱۳۸۶)، آموزش شهروندی، حقوق انسانی و مسئولیت اجتماعی در نظام آموزشی؛ مقاله‌های برگزیده همایش حقوق شهروندی.
- بهمن‌آبادی، مصطفی؛ عباسیان‌آرانی، علی (۱۳۹۴)، مقدمه‌ای بر کلیات و مبانی شهر هوشمند؛ دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
- بیک‌زاد، جعفر؛ یزدانی، سهراب؛ حمدالهی، مریم (۱۳۹۰)، معنویت محیط کاری و تأثیر آن بر مؤلفه‌های رفتار شهروندی سازمانی (مطالعه موردی: کارکنان آموزش و پرورش نواحی پنج‌گانه شهر تبریز)؛ تحقیقات مدیریت آموزشی، دوره ۳، شماره ۱ (مسلسل ۹)، صفحه ۶۱ تا ۹۰.
- پورجعفریان، زهرا؛ خدابنده‌لو، روح‌الله؛ عصاره، علیرضا (۱۳۹۸)، مروری بر سه دهه پژوهش در حوزه آموزش شهروندی: یک تحلیل شبکه‌های اجتماعی؛ نشریه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی سال نهم، شماره ۳ (پیاپی ۳۵).
- پورزندی، حسین؛ حسینی، علی؛ امینیان، ناصر (۱۳۹۵)، عوامل مؤثر بر برند شهری و اولویت‌بندی آنها از دیدگاه گردشگران بین‌المللی (مطالعه موردی: برج میلاد تهران)؛ اقتصاد و مدیریت شهری « بهار ۱۳۹۵ - شماره ۱۴ علمی - پژوهشی/ISC.
- پورسلیم، عباس؛ عارفی، محبوبه؛ فتحی‌واجارگاه، کوروش (۱۳۹۹)، برنامه درسی تربیت شهروند جهانی: با تأکید بر دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران؛ سروشگان.
- پیکانی، امید؛ باور، سیروس و تیزقلم زنوزی، سعید (۱۳۹۸)، ضرورت توجه به برنامه‌ریزی شهری در شهرهای آینده با رویکرد آینده پژوهی؛ اولین کنفرانس بین‌المللی ودومین کنفرانس بین‌المللی به سوی شهرسازی، معماری، عمران و هنر دانش بنیان تهران.
- تیمورنژاد، کاوه؛ صریحی‌اسفستانی، رسول (۱۳۸۹)، تأثیر یادگیری سازمانی بر توانمندسازی روانشناختی کارکنان ستادی وزارت امور اقتصادی و دارایی؛ مطالعات مدیریت بهبود و تحول، دوره ۲۰، شماره ۶۲، صفحه ۳۷ تا ۵۹.
- جزایری، سید احمد (۱۳۸۴)، بررسی و ارزیابی اثربخشی دوره‌های آموزشی برگزار شده در شرکت ملی فولاد ایران؛ سومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت.
- خراسانی، اباصلت؛ دوستی، هومن (۱۳۹۱)، ارزیابی اثربخشی دوره‌های آموزشی ضمن خدمت مهندسی بر اساس الگوی بازگشت سرمایه.
- خراسانی، اباصلت؛ عیدی، اکبر (۱۳۸۹)، تکنیک‌های کاربردی نیازسنجی آموزشی با تأکید بر الزامات استاندارد بین‌المللی (ISO: ۱۵۰۰۰۱)؛ تهران، مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران، صفحه ۵۹ تا ۷۴.
- خزایی، سعید؛ اصلانیان، مهران (۱۳۹۶)، کارت امتیازی آینده در بستر آینده‌نگاری استراتژیک، مجله آینده پیوهی مدیریت، دوره ۲۸، شماره ۲، صفحه ۹۱ تا ۱۰۹.
- داوری‌نژاد مقدم، مسعود؛ قربی، میترا؛ شهایی‌نژاد، حدیث (۱۳۹۷)، تئوری شهر هوشمند و زیرساخت‌های آن برای آینده‌نگاری شهرهای ایران (نمونه موردی: منطقه یک شهر مشهد)؛ کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و مدیریت توسعه شهری در ایران، تهران، دانشگاه صنعتی مراغه با همکاری دانشگاه تبریز - دانشگاه شهید مدنی آذربایجان.
- دسلر، گری (۱۳۸۱)، مبانی مدیریت منابع انسانی، ترجمه: علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، چاپ دوم، تهران، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۲۹

ذکایی، محمد سعید (۱۳۸۱)، آموزش شهروندی؛ نشریه علوم اجتماعی «رشد آموزش علوم اجتماعی»، شماره ۱۹. رضایی آدریانی، سهیلا؛ رضایی آدریانی، سمانه؛ لویبی آدریانی، حسنعلی (۱۳۹۷)، آینده‌نگاری شهرهای ایرانی - اسلامی؛ نخستین همایش ملی آینده‌نگاری راهبردی در حوزه علوم جغرافیایی و مطالعات شهری - منطقه‌ای، کرمان، دانشگاه شهید باهنر کرمان.

زارعی، متین؛ جندقی، حسن؛ غلامرضا و توره، ناصر (۱۳۸۵)، شناخت عوامل رفتار شهروندی سازمانی و بررسی ارتباط آن با عملکرد سازمان؛ فرهنگ مدیریت، ۱۲، صفحه ۳۱ تا ۶۳.

زالی، نار (۱۳۹۴)، آینده‌پژوهی و برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای (با رویکرد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت)؛ الگوی پیشرفت.

ساعی ارسى، ایرج (۱۳۹۱)، آموزش مطالعات اجتماعی (در دوره ابتدایی)؛ چاپ چهارم، ویرایش اول، تهران، بهمن برنا.

سبحانی‌نژاد، مهدی؛ یوزباشی، علیرضا (۱۳۸۹)، هوش هیجانی و مدیریت در سازمان؛ نشر یسپرون. سیف‌نراقی، مریم؛ نادری، عزت‌الله؛ شریعتمداری، علی؛ حسینی مهر، علی (۱۳۸۸)، بررسی مقایسه‌ای دیدگاه کارشناسان و معلمان شهر قزوین به لحاظ نارسایی‌های آموزش و تربیت شهروندی در برنامه درسی دوره راهنمایی تحصیلی؛ رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال دوم، پاییز، شماره ۵. شاطری، کریم؛ یوزباشی، علیرضا؛ نورعلیزاده، رحمان (۱۳۸۸)، رفتار شهروندی اجباری در سازمان؛ ماهنامه تدبیر، شماره ۲۱۲، دی‌ماه، صفحه ۵۸ تا ۶۱.

شعبانی، حسن (۱۳۹۱)، مهارت‌های آموزشی و پرورشی؛ سمت. صباغیان، زهرا؛ اکبری، سهیلا (۱۳۸۹)، آموزش جامع سازمانی (با رویکرد آموزش بزرگسالان)؛ سمت. صدری، سید صدرالدین (۱۳۸۳)، نظام آموزش کارکنان دولت: مبانی، اصول، راهبردها و الگوی طراحی؛ انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.

صنوبری، محمد (۱۳۸۷)، رفتار شهروندی سازمانی؛ دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال پنجم، شماره ۱۶، فروردین و اردیبهشت.

طبرسا، غلامعلی؛ رامین مهر، حمید (۱۳۸۹)، ارائه مدل رفتار شهروندی سازمانی؛ چشم‌انداز مدیریت دولتی شماره ۳، صفحه ۱۰۳ تا ۱۱۷.

طرهانی، حسین (۱۳۹۶)، آینده‌پژوهی، رهیافتی نو در برنامه‌ریزی شهرهای هزاره سوم؛ اولین همایش بین‌المللی عمران، معماری و شهر سبز پایدار، همدان.

عبدالله‌زاده، محمود (۱۳۹۲)، طراحی شهرهای بهتر، هوشمندتر، پایدارتر و امن‌تر، دکتر جوزف ان. بلتون و دکتر اینوی سینگ، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

عسکریان، مصطفی (۱۳۸۵)، جایگاه فرهنگ‌های قومی در تربیت شهروند؛ فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، شماره ۱۷.

عسگری، مجید؛ بخشی، حسین؛ بازوند، سجاد (۱۳۹۷)، رویکردهای جدید در برنامه‌ریزی شهری؛ نشر انتخاب. عسگری، مهین (۱۳۹۸)، شهرهای هوشمند، فرصت‌های جدید، کسب‌وکارهای جدید شهرسازی شهر هوشمند و برنامه‌ریزی شهری، www.kargosha.com.

۱۳۰ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱

غضنفرپور، حسین؛ عبدالهی، علی اصغر؛ سلیمانی، مجتبی (۱۳۹۷)، آینده نظام شهری ایران با تأکید بر نقش شهرهای کوچک و میانی؛ نخستین همایش ملی آینده‌نگاری راهبردی در حوزه علوم جغرافیایی و مطالعات شهری - منطقه‌ای، کرمان، دانشگاه شهید باهنر کرمان.

فتاحی، مهدی (۱۳۸۶)، بررسی اثرات معنویت کاری بر رفتارهای شهروندی سازمانی و ارتباط آن با وفاداری مشتری و کیفیت خدمات در سازمان تأمین اجتماعی؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران.

فتحی و اجارگاه، کورش؛ واحدچوکده، سکینه (۱۳۸۸)، آموزش شهروندی در مدارس؛ آیین. فتحی و اجارگاه، کوروش؛ طالبزاده نوبریان، محسن (۱۳۸۲)، مباحث تخصصی برنامه‌ریزی درسی؛ آیین. فریبرز، رحیم نیا؛ کریمی مزیدی، احمدرضا؛ اسلامی، قاسم (۱۳۹۰)، تاثیر فرهنگ یادگیری بر یادگیری کارکنان در محیط کار به واسطه توانمندسازی روان‌شناختی و اثربخشی مدیریتی؛ نشریه بهبود مدیریت، دوره ۵، شماره ۳ (پیاپی ۱۴)؛ صفحه ۱۰۲ تا ۱۲۱.

قائدی، یحیی (۱۳۸۵)، تربیت شهروند آینده؛ فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال پنجم. قزلباش، سمیه؛ سجادی، ژیلا؛ کلانتری، محسن (۱۳۹۷)، اصول و روش‌های آینده‌نگاری نظام آموزش شهری؛ آذر کلک.

قناعتیان، جلیل؛ مصلی نژاد، مهدی؛ رستمی، بهروز (۱۳۹۳)، بررسی حقوق شهروندی در شهرستان جهرم؛ دومین کنفرانس ملی جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، تهران. قیصی‌زاده، یونس (۱۳۹۶)، آموزش شهروندی و ضرورت تربیت شهروندی؛ دومین کنفرانس ملی حقوق، الهیات و علوم سیاسی، شیراز.

کاظمی، بابک (۱۳۸۰)، مدیریت امور کارکنان؛ مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران. کردستانی، سوران (۱۳۸۱)، آموزش‌های همگانی در راستای توسعه؛ فصلنامه استاندارد. کمانداری، محسن (۱۳۹۷)، کشاورزی شهری رویکردی جدید برای شهرهای هوشمند آینده؛ نخستین همایش ملی آینده‌نگاری راهبردی در حوزه علوم جغرافیایی و مطالعات شهری - منطقه‌ای، کرمان، دانشگاه شهید باهنر کرمان. مبینی دهکردی، علی (۱۳۹۰)، معرفی طرح‌ها و مدل‌ها در روش تحقیق آمیخته؛ راهبرد، دوره ۲۰، شماره ۶۰، صفحه ۲۱۷ تا ۲۳۴.

متین، آریا؛ بحیرایی، ایمان (۱۳۹۷)، شهروندی و آموزش عالی، جیمز، آرتور؛ چارلز، ال، گلن؛ جان، آنت و ...؛ پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی با همکاری دفتر سیاست‌گذاری.

محسن شیرمحمدلو (۱۳۹۷)، پلتفرم وچالش‌های شهر هوشمند؛ روانشناسی در معماری، معماری پایدار، www.kargosha.com؛ و معرفی تکنولوژی‌های شهر هوشمند و بررسی چالش‌های امنیت سایبری؛ Smart Cities Concept and Challenges Bases for the Assessment of Smart City Projects.

محسنی، رضاعلی (۱۳۸۹)، ابعاد و تحلیل حقوق شهروندی، راه‌کارهایی برای تربیت و آموزش حقوق شهروندی؛ فصلنامه مطالعات سیاسی، سال سوم.

محمد پورزند، حسین؛ طباطبایی مزدآبادی، سید محسن (۱۳۹۵)، جایگاه آموزش در توسعه پایدار شهری؛ اقتصاد و مدیریت شهری سال سوم، بهار شماره ۱۰.

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۳۱

مریدیان پیردوستی، علی (۱۳۹۵)، زیرساخت‌های اقتصادی شهر هوشمند؛ همایش بین‌المللی اقتصاد شهری، تهران. مشایخ، فریده (۱۳۹۳)، دیدگاه‌های نو در برنامه‌ریزی آموزشی؛ انتشارات سمت، تهران. مطهری‌نژاد، حسین (۱۳۸۲)، کاربرد روش‌های ارزشیابی در برنامه‌ریزی توسعه نظام آموزش کارکنان؛ فصلنامه توسعه مدیریت، شماره ۴۸ و ۴۷، تهران، صفحه ۲۸ تا ۳۱.

مقیمی، سید محمد (۱۳۸۵)، رفتار شهروندی سازمانی از تئوری تا عمل؛ مجله مدیریت فرهنگ سازمانی، دوره ۴، شماره ۱؛ صفحه ۱۹ تا ۴۸.

موحد، علی؛ امان‌پور، سعید؛ پورمحمدی، محمدرضا؛ ماجده، عساکره (۱۳۹۲)، بررسی و تحلیل مکان‌یابی بهینه مدارس ابتدایی موردی؛ شهر شادگان؛ تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی ۱۹.۲۲، صفحه ۱۲۹ تا ۱۴۹.

مهرام، بهروز؛ نجاتی، وحید (۱۳۹۰)، جایگاه مؤلفه‌های سلامت در میان مؤلفه‌های مربوط به آموزش شهروندی (تحلیل محتوای کتاب‌های درسی کودکان کم‌توان ذهنی)؛ اولین همایش ملی روانشناسی سلامت.

مهرمحمدی محمود (۱۳۷۷)، آموزش و پرورش و جامعه مدنی؛ پژوهش‌های تربیتی ۳، صفحه ۴ تا ۶. میرکمالی، سید محمد (۱۳۷۷)، آموزش ضمن خدمت اساسی‌ترین عامل بهسازی سازمان؛ فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، سال پنجم، شماره ۱۷، بهار.

نادری، ناهید؛ رجایی‌پور، سعید؛ جمشیدیان عبدالرسول (۱۳۸۶)، مفاهیم و راهبردهای توانمندسازی کارکنان؛ تدبیر، شماره ۱۸۶.

ناظمی، امیر؛ قدیری، روح‌الله (۱۳۹۵)، آینده‌نگاری از مفهوم تا اجرا؛ تهران، وزارت صنایع و معادن، مرکز صنایع نوین.

ندیمی، محمد تقی؛ بروج، محمدحسین (۱۳۸۰)، آموزش و پرورش ابتدایی - راهنمایی تحصیلی و متوسطه، تهران؛ مهرداد.

نصر اصفهانی، احمدرضا (۱۳۸۱)، برنامه‌ریزی درسی مدرسه‌محور؛ میانی، چالش‌ها و چشم‌اندازها، اصفهان؛ مجله جامعه‌شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان، ۲(۴)، ۲۲۶-۲.

نقیب‌زاده، میر عبدالحسین (۱۳۷۴)، نگاهی به فلسفه آموزش و پرورش؛ طهوری.

نیک‌محمدی کلهر، زهره؛ نیک‌محمدی کلهر، منیر؛ غیائی، زهرا (۱۳۹۵)، تأثیر مشارکت در بهبود عملکرد مدیریت آموزشی؛ دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، قم. نیکلس، ادری و هاوارد (۱۳۷۷)، راهنمای عملی برنامه درسی، ترجمه: داریوش دهقان؛ قدیانی.

Appelbaum, Steven & Bartolomucci, Nicolas & Beaumier, Erika & Boulanger, Jonathan & Corrigan, Rodney & Dore, Isabelle & Girard, Chrystine & Serroni, carlo (۲۰۰۴), organizational citizenship behavior a case study of culture, leadership and trust, management decision Vol. ۴۲, No. ۱.

Augusto Pimentel PEREIRA & Mario PROCOPIUCK (۲۰۲۲), A SOCIO-TECHNICAL PERSPECTIVE ON THE FUTURE OF CITY INFORMATION MODELLING, Theoretical and Empirical Researches in Urban Management Volume ۱۷ Issue ۲ / May, See discussions, stats, and author profiles for this publication at <https://www.researchgate.net/publication/۳۶۰۴۲۶۷۳۰>.

Becton, J. Bret., William F. Giles & Mike Schraeder (۲۰۰۸), Evaluating and rewarding OCBs: Potential consequences of formally incorporating organizational

citizenship behavior in performance appraisal and reward systems, *Employee relation*, Vol. ۳۰ No. ۵ pp. ۴۹۴ - ۵۱۴.

Bienstock, Carol, DeMoranville, Carol. and Smith Rachel (۲۰۰۳), Organizational citizenship behavior and service quality. *Journal of Service Marketing*, Vol. ۱۷, No. ۴, P.P. ۳۵۷-۳۷۳.

Caldwell, G.; Foth, M.; Guaralda, M (۲۰۱۳), An urban informatics approach to smart city learning in architecture and urban design education. *Interact. Des. Archit*, ۱۷, ۷-۲۸.

Castro. C. B., Armario, E. M. & Ruiz, D. M (۲۰۰۴), " The influence of employee organizational citizenship behavior on customer loyalty", *international Journal of Service Industry management*, Vol. ۱۵, No. ۱, pp. ۲۷,۲۳.

Christine and C. Serroni (۲۰۰۴), *Organizational Citizenship Behavior*.

COETSEE, W. J; EISELEN, R. & BASSON, J (۲۰۰۶), Validation of the learning transfer system inventory in the South African context. *Journal of industrial psychology*. ۳۲ (۲), ۴۶-۵۵.

Engelhard.j, Nagele.j (۲۰۰۳), Organizational Learningin Subsidiaries of multinational companies in Russia, *Journal of world business* , No ۳۸, ۲۰۰۳.

Faludi, Andres (۱۹۷۴), "the idea of planning" second edition ,pergaman press.

Hackett, Penny (۲۰۰۳), *Training practice*. IPD Publishing, ۲۰۰۳ - ۱۶۸ pages.

Holton, E. F. III, Bates, R. A. & Ruona, W. E. A (۲۰۰۰), Development of a generalized learning transfer system inventory. *Human Resource Development Quarterly*, ۱۱.

Hussaen Ali & Hasan Kahachi (۲۰۲۲), *Future Cities and Reality: Analytical Preview of the Different Theories from Information Cities, Smart Cities, to Liveable Cities*, The Author(s), under exclusive license to Springer Nature Singapore Pte Ltd (۲۰۲۲), M. O. Karkush and D. Choudhury (eds.), *Geotechnical Engineering and Sustainable, Construction*, https://doi.org/10.1007/978-981-16-6277-5_6, ۸۰۵ - ۸۱۶.

James, T (۲۰۰۵), *Encyclopaedia of technical and vocational education*, Anmol Publications Pvt. Ltd., New Delhi.

Javed, Abdul Rehman; Zikria, Yousaf Bin; Rehman, Saif ur; Shahzad, Faisal; Jalil, Zunera (۲۰۲۱), *Future Smart Cities: Requirements, Emerging Technologies, Applications, Challenges, and Future Aspects*. TechRxiv. Preprint. <https://doi.org/10.36227/techrxiv.14722854.v1>.

Kahn, W (۱۹۹۰), Psychological Conditions of Personal Engagement and Disengagement at Work. *The Academy of Management Journal*, Vol. ۳۳, No. ۴.

Kashefi Ahmad, Majdi Maabreh, Mohamed Ghaly, Khalil Khan, Junaid Qdir, Ala Al-Fuqaha, *Developing future human-centered smart cities: Critical analysis of smart city security, Data management, and Ethical challenges* (۲۰۲۱), <https://doi.org/10.1016/j.cosrev.2021.100452>, ۱۵۷۴-۰۱۳۷/© ۲۰۲۱ Elsevier Inc. All rights reserved, ۱ - ۳۰.

Khodambashi, Soudabeh., Sanders, Richard Liodden., Gulla, Jon Atle., Abrahamsson, Pekka (۲۰۱۶), *Design and implementation of mobile app and web-based*

طراحی مدل مدیریت شهرهای هوشمند آینده بر مبنای مؤلفه‌های نظام آموزش شهروندی ۱۳۳

software for management and monitoring of bicycle routes, Conference: European, Mediterranean & Middle Eastern Conference on Information Systems (EMCIS ۲۰۱۶).

Kisby, B (۲۰۱۲), The labour party and citizenship education: Policy networks and the introduction of citizenship lessons in schools. Manchester University Press.

Laschinger, Spence H k, Finger J, Wilk P, Context matters: the impact of unit leadership and empowerment on Nurses' organizational commitment, J Nurs Administrat. ۲۰۰۹, ۳۹(۵): ۲۲۸-۲۳۵.

Myer, Dowell (۲۰۰۰), construction the future in planning.

Nielsen, T. M., Hrivnak, G., & Shaw, M (۲۰۰۹), Organizational citizenship behaviour and performance: A meta-analysis of group-level research. Small group research: An international journal of theory, investigation and application, ۴۰(۵), ۵۵۵-۵۷۷.

Organ, D. W (۱۹۸۸), "Organizational Citizenship Behavior: The Good Soldier Syndrome". Lexington, MA: Lexington Books.

Podsakoff, P. M., & Mackenzie, S. B., & Puine, B. j., & Bachrach, G. D (۲۰۰۰), "Organizational citizenship behavior: A critical review of the theoretical and empirical literature and behavior suggestions for future research". Journal of Management, Vol. ۲۶, ۱۳-۵۶۳.

Poter .A.L. et (۱۹۹۱), " forecasting and management of technology " .Gohn wiley and sons .new York.

۱۳۴ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی - سال چهاردهم، شماره اول، پاییز ۱۴۰۱